

בית המדרש "תורת דוד"
ע"ש הגה"צ רבי דוד בר חן זצ"ל - רבה של שדרות,
והרבנית רות בר חן ע"ה

"תורת דוד"

השיעור השבועי

פרשת דברים
("חזון")

תשפ"ו

(שנה ט', גליון מס' 444)

שיעורי הרב אליהו בר חן

0527191965@gmail.com | 052-719-1965

השיעור השבועי מתקיים בכל יום שלישי **באמצעות הזום**

לקבלת קישור כניסה:

052-719-1965 / 055-557-0895

זמן תחילת השיעור:

שעון קיץ - 20:30

שעון חורף - 20:00

לקבלת הגיליון השבועי בדוא"ל:

נא שלחו הודעה לכתובת: k.torat.david@gmail.com

תחת הכותרת "גיליון שבועי"

פרשת דברים - שבת "חזון" התשפ"ו

"יִצְפֹּן לִישָׁרִים תּוֹשִׁיָה"

א. על מאמר הכתובים בפרשתן ¹, "וּנְכֹן וְנִסַּע הַמִּדְבָּרָה דֶּרֶךְ יָם סוּף, כְּאֲשֶׁר דָּבַר יְהוָה אֵלַי, וְנָסַב אֶת הַר שְׁעִיר יָמִים רַבִּים. וַיֹּאמֶר יְהוָה, אֵלַי, לֵאמֹר. רַב לָכֶם סֵב אֶת הַקָּהָר הַזֶּה, פָּנוּ לָכֶם צִפְנָה", דרשו רבותינו ז"ל ²:

"מהו 'פָּנוּ לָכֶם צִפְנָה'?

אמר רבי חייא -

אָמַר לָהֶם, אִם רְאִיתֶם אוֹתוֹ שֶׁמִּבְקֵשׁ לְהַתְגַּרוֹת בָּכֶם, אַל תַּעֲמִדוּ כְּנֻגָּדוֹ,

אֶלָּא, הַצְפִּינוּ עַצְמְכֶם מִמֶּנּוּ, עַד שֶׁיַּעֲבֹר עוֹלָמוֹ,

הוּא, 'פָּנוּ לָכֶם צִפְנָה'.

אמר רבי יהודה בר שילום -

אָמְרוּ לוֹ יִשְׂרָאֵל, רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אָבִיו מְבָרְכוֹ יַעֲלֶה חֶרֶבָּה תַּחֲתָיָה ³,

וְאַתָּה מִסְכִּים עִמּוֹ!

ואומר לנו הצפינו עצמכם מפניו?

ולחייכן נבָּרַח?

אָמַר לָהֶם, אִם רְאִיתֶם שֶׁמִּזְדוּג לָכֶם, בָּרַחוּ לַתּוֹרָה,

וְאִין 'צִפְנָה', אֶלָּא תּוֹרָה,

שֶׁנֶּאֱמַר ⁴, 'יִצְפֹּן לִישָׁרִים תּוֹשִׁיָה'.

¹ דברים, ב', א' - ג'.

² דברים רבה, פרשה א', יט'.

³ בראשית, כז' - מ'.

⁴ משלי, ב' - ז'.

דָּבָר אַחֵר -

מהו 'צפנה'?

אָמַר רַבִּי יִצְחָק: אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַמְתִּינוּ עַד עַכְשָׁיו מֶלֶךְ הַמַּשִּׁיחַ לְבוֹא, וַיִּקְרָא 'מָה רַב טוֹבָד' וְגו' ⁵.

ב. על מאמר הכתובים בפרשתן ⁶, "וַיִּנָּפֹן וַיִּנְסַע הַמֶּלֶךְ דָּוִד יָם סוּף, כְּאִשֹּׁר דָּבָר יְהוָה אֱלֹהֵי, וַיִּנְסַב אֶת הַר שְׁעִיר יָמִים רַבִּים. וַיֹּאמֶר יְהוָה, אֱלֹהֵי, לֵאמֹר. רַב לָכֶם סֵב אֶת הָהָר הַזֶּה, פָּנוּ לָכֶם צִפְנָה", כתב הגה"ק בעל "באר משה" זיע"א ⁷:

⁸ בא וראה, כי במאמרו יתברך לישראל, נרמז דרך המלחמה בעשיו, שהוא היצר הרע והס"מ שורש הרע,

כמו שכתוב ב-"זוהר הקדוש" ⁹: ס"מ דרגא דעשיו.

והנה, על מאמרם ז"ל ¹⁰: "ואין לך כל אומה ואומה שלוקה, שאין אלוהיה לוקה עמה",

פירש רש"י: "שרה המליץ בעדה, כגון סמאל שהיה שר של עשו".

והנה, עשיו נקרא "הר",

כדכתיב ¹¹, "וַיַּעֲלוּ מוֹשְׁעִים בְּהַר צִיּוֹן, לְשַׁפֵּט אֶת הָרָע עֲשׂוֹ".

וכן צדיקים נקראים "הר",

כמו שמצינו ב-"זוהר הקדוש" ¹², "תא חזי, 'הר' לישנא דתקיפו הוא, אינון הרים לעילא, ואלין צדיקים דאחידן בכנסת ישראל, ואקרון הר ציון, אינון הרים

⁵ תהילים, לא' - כ'.

⁶ דברים, ב', א' - ג'.

⁷ בפרשתו, (עמודים יח'-כ').

⁸ לשונו הקדוש הובאה בכאן במעט שינויי לשון, למען ירוצו עיני הקורא בהם.

⁹ חלק א', דף קמו' ע"א.

¹⁰ סוכה, כט' ע"א.

¹¹ עובדיה, א' - כא'.

דסחרני ירושלים, בגין דאינון מצויינין - ואמרין האי בהאי בסתרא דיחודא לשפוט
את הר עשו" וכו',
והיינו, שהצדיקים, הם בגדר זה לעומת זה, כנגד עשיו, הר עשיו - כנגד הר ציון.
והנה, היצר הרע, נרמז גם ב-"צפנה",
כמו שמצינו ¹³, על הכתוב ¹⁴, "וְאֵת הַצִּפּוֹנִי אֲרַחֵק מֵעַלְיֵכֶם" - זה יצר הרע
שפון ועומד בליבו של אדם.
ועל עשיו עצמו, גם נאמר ¹⁵, "אֵיךְ נִחַפְּשׁוּ עֲשׂוֹ, נִבְעוּ מִצִּפְנִי",
הרי, שכל מהותו של עשיו - היצר הרע, הוא היותו צפון ונסתר מעיני האדם,
ועושה מלאכתו במחתרת ובגניבה.
וזוהו 'רב לך סב את הקר הזה, פנו לך צפנה' ¹⁶, כי הכרעת כוחו של עשיו, היא
בעיקר בצפון ונסתר מעיני האדם,
ושומה על האדם, להישמר מתחבולותיו הנסתרות, שבהם גנוז עיקר כוחו
במלחמתו להטות את האדם מדרך החיים.
ומה היא הדרך להינצל ממנו?
הורונו רבותינו ז"ל ¹⁷: "אם ראיתם שמזדוג לך, ברחו לתורה. ואין צפנה, אלא
תורה. שנאמר ¹⁸, 'יִצְפֹּן לִישָׁרִים תוֹשִׁיחַ'".
והנה, משמעות דבריהם קשה להולמם -
וכי אפשר לברוח ולהסתר מהיצר הרע?

¹² חלק א', דף רנו' ע"א.

¹³ סוכה, נב' ע"א.

¹⁴ יואל, ב' - כ'.

¹⁵ עובדיה, א' - ו'.

¹⁶ דברים, ב' - ג'.

¹⁷ דברים רבה, פרשה א', יט'.

¹⁸ משלי, ב' - ז'.

ומה הוא הפירוש שם "הצפינו עצמכם ממנו"?
וכיצד אפשר להצפין עצמו בתורה?
ברם, כאן הורו לנו יסוד גדול -
שהמבטח היחידי מהיצר הרע, הוא לא בלימוד התורה גרידא, אלא בהסתתרות
בה!
והיינו, שהתורה תהיה צפונה בלב!
ולא כתורתו של דואג, שהיא מהשפה ולחוץ,
כמו שמצינו ¹⁹, על הכתוב ²⁰, "ותשא בריתי עלי פיך", ופירש רש"י: "עלי פיך -
ולא בלב",
וזוהו עומק כוונתם "ברחו לתורה, ואין 'צפנה', אלא תורה" -
כלומר, שהתורה תהיה צפונה בפנימיות הלב, ובזה ניצולים מהיצר הרע, וכת
דיליה עשו - הס"מ.
והוא שמצינו על רבי עקיבא ²¹: "אלא כך אמרתם, 'תורת אלהיו בלב' ²²",
היינו, שמעלתו היא, שהתורה חקוקה בפנימיות הלב ולא בפה או בחיצוניות על
ליבו, אלא בליבו ממש!
ולכן, הביאו ראיה מהפסוק "צפן לישירים תושעה" ²³, משום שאך ורק על ידי
שהתורה צפונה בלב, זוכים לישרות.
וכן מבואר בתרגום, על הכתוב ²⁴, "קומי רני בלילה לראש אשמרות, שפכי כמים
לבך נכח פני אדני, שאי אליו כפיך על נפש עוללך, העטופים ברעב בראש כל
חוצות" -

¹⁹ סנהדרין, קו' ע"ב.

²⁰ תהילים, נ' - טז'.

²¹ מועד קטן, כא' ע"ב.

²² תהילים, לז' - לא'.

²³ משלי, ב' - ז'.

"קומי כנישתא דישראל דשריא בגלותא, עסוקי במשנה בליליא, ארום שכינתא ד-ה' שריא לקבליך, ובפתגמי אורייתא בשירוי שפרפרא, שדיא היך מיא עקמומית ליביך, והדרי בתיובתא",

היינו, שעל ידי לימוד התורה, זוכים לישר עקמומיות הלב.

והנה, בעת מתן תורה, מצינו במדרש ²⁵, "ראו אותו בסיני, נעשו ישרים כשנתן להם את התורה,

שנאמר ²⁶, "יִצְפֹּן לְיִשְׂרָאֵל תּוֹשִׁיָּה", ואומר ²⁷, "הִיטִיבָה ה' לְטוֹבִים, וְלִישָׁרִים בְּלִבּוֹתָם".

היינו, שהישרות היא בלב!

ודבר זה, תלוי בכך שהתורה תוחדר לפנימיות הלב!

וזה שאמרו ²⁸, "ישראל שעמדו על הר סיני, פסקה זוהמתן".

וכן מפורש במדרש ²⁹, על מאמר הכתוב ³⁰, "בְּלִבִּי צִפְנִיתִי אִמְרֶתְךָ, לְמַעַן לֹא אֶחְטָא לָךְ",

אין יצר הרע שולט אצל התורה, ומי שהתורה בליבו אין יצר הרע שולט בו, ולא נוגע בו,

וכן הוא אומר ³¹, 'תּוֹרַת אֱלֹהֵינוּ בְּלִבּוֹ, לֹא תִמְעַד אֲשָׁרֵינוּ',

וכן משה אומר ³², 'וְשִׁמְתֶם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים, עַל לִבְבְּכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם',

²⁴ איכה, ב' - יט'.

²⁵ "שוחר טוב", (פרק סט').

²⁶ משלי, ב' - ז'.

²⁷ תהילים, קכה' - ד'.

²⁸ שבת, קמו' ע"א.

²⁹ "שוחר טוב", (פרק קיט').

³⁰ תהילים, קיט' - א'.

³¹ תהילים, לז' - לא'.

לכך נאמר ³³, 'בְּלִבִּי צִפְנֹתִי אִמְרֹתֶיךָ'.

והיינו, כדברינו, שעל ידי החדרת התורה הקדושה בפנימיות הלב, זוכים להכניע את היצר.

וזה שאמר הכתוב, שבכדי להבטיח את עצמו שלא יחטא, חייב הוא להצפין את התורה הקדושה בפנימיות ליבו,

ואם הוא חפץ להינצל מתחבולות היצר, הזומם להפיל את האדם שימעדו אשוריו, אזי, העצה היא "תִּזְכֹּר אֱלֹהֶיךָ בְּלִבְךָ" ³⁴.

וכן משה מזהיר להכניס דברי התורה לליבו, לפי שנאמר תחילה, "לֹאֲהַבָה אֶת ה' אֱלֹהֶיכֶם" ³⁵,

והרי היצר מושך את האדם ללכת אחר תאוות העולם הזה,

לכן נאמר ³⁶, "וְשָׁמַתָּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים, עַל לִבְבְּכֶם",

כי על ידי עסק התורה, מכניעים את היצר, כמבואר ב-"ספרי" ³⁷.

ועוד מבואר ב-"ספרי", על הפסוק ³⁸, "וּלְעֲבָדוֹ בְּכָל לִבְבְּכֶם" - זה תלמוד, והכוונה כמו שביארנו.

ומזימתם של האומות, שונאי ישראל, היא לבטל מעלה מופלאה זו של ישראל,

כדכתיב ³⁹, "עַל עַמְּךָ יַעֲרִימוּ סוֹד, וַיִּתְּעֲצוּ עַל צְפוּנֶיךָ",

היינו, לעקור חלילה את דביקותם של ישראל בתורה, שהם מצפינים עצמם בה.

³² דברים, יא' - יח'.

³³ תהילים, קיט' - א'.

³⁴ תהילים, לז' - לא'.

³⁵ דברים, יא' - יג'.

³⁶ דברים, יא' - יח'.

³⁷ שם.

³⁸ דברים, יא' - יג'.

³⁹ תהילים, פג' - ד'.

ועל כך היה הציווי, "פָּנוּ לָכֶם צִפְנָה" ⁴⁰, בָּרְחוּ לַתּוֹרָה, הַצַּפִּינוּ עִצְמָכֶם בַּתּוֹרָה, שעל ידה נזכה להינצל מקטרוג האומות, והם יבושו ויכלמו עדי עד, ויחפרו ויאבדו.

ג. כתב רבינו האר"י הקדוש זיע"א ⁴¹:
"קין - הוא זוהמת הנחש, וְהָבֶל - הוא מסטרא דאדם. פירוש הדברים הם כך -
כי על ידי חטאו של אדם הראשון, נתערב טוב ברע, ויצאו קין והבל, שניהם מורכבים מטוב ורע,
אלא, שקין רובו רע מזוהמת הנחש, והבל רובו טוב מצד אדם - ומיעוטו רע מצד הנחש.

אבל, חלק קין הטוב, הוא דבר גדול במאוד מאד,
לסיבה שהיה בכור, ולקח הבכורה של חלק הטוב ...
ואחר כך כשיצאו יעקב ועשו, היו בסוד הבל וקין,
וכשנולדו, נולד יעקב ⁴², 'וַיֵּדֹא אַחֲזָת בְּעֵקֶב עֲשׂוֹ', הוא אותו חלק הטוב של הבכורה, שלקח עשו, שהיה הטוב של קין שנתערב עם הרע".
ובדמיון וּבְהִקְפָּלַת הדברים, שבין קין להבל, כתב הגה"ק בעל "שם משמואל" זיע"א ⁴³:

א. בסיבת הדבר שהכין יעקב אע"ה נזיד עדשים, וכמאמר הכתוב ⁴⁴, "וַיֵּזֶד יַעֲקֹב נֶזֶיד, וַיָּבֹא עֲשׂוֹ מִן הַשָּׂדֶה, וְהוּא עֵינִי",

⁴⁰ דברים, ב' - ג'.

⁴¹ בספרו הקדוש "שער הגלגולים", הקדמה לח'.

⁴² בראשית, כה' - כו'.

⁴³ "פרשת יתרו", שנת תרעג'.

⁴⁴ בראשית, כה' - כט'.

ידוע ומפורסם הדבר, שבו ביום נסתלק אברהם אע"ה מן העולם, וכפי שכתב רש"י הקדוש ⁴⁵ :

"ואותו היום מת אברהם, שלא יראה את עשיו בן בנו יוצא לתרבות רעה, ואין זה שיבה טובה שהבטיחו הקדוש ברוך הוא.

לפיכך, קיצר הקדוש ברוך הוא, ה' שנים משנותיו,

ש-יצחק חי קפ' שנה, וזה קעה'.

ובישל יעקב עדשים, להברות את האבל.

ולמה עדשים?

שדומות לגלגל, שהאבילות לגלגל חוזר בעולם."

והנה, באותה העת, עבר אותו רשע ה' עבירות, וכמבואר בגמרא ⁴⁶ :

"אמר רבי יוחנן, חמש עבירות, עבר אותו רשע באותו היום -

בא על נערה המאורסה, והרג את הנפש, וכפר בעיקר, וכפר בתחיית המתים, ושט את הבכורה ⁴⁷."

וכן הוא, במדרש רבה ⁴⁸ :

"אמר לו, מה טיבו של נזיד זה?

אמר לו, שמת אותו זקן.

אמר, באותו הזקן פגעה מדת הדין?

אמר לו, הן.

אמר, אם כן, לא מתן שקר ולא תחית המתים.

ורוח הקדש צונחת ⁴⁹ -

⁴⁵ בראשית, כה' - ל', (ד"ה "מן האדום האדום").

⁴⁶ בבא בתרא, טז' ע"ב.

⁴⁷ לשון ביזוי, שביזה את הבכורה.

⁴⁸ בראשית, פרשה סג', יא'.

יֵאל תִּבְכּוּ לְמַת וְאֵל תִּגְדּוּ לוֹ, זֶה אֲבָרְהָם,

יִבְכּוּ בָכּוֹ לְהַלְדִּי⁵⁰, זֶה יַעֲקֹב.

ב. הנהגה זו, למד עשיו מקין:

שכן, כאשר שעה הקדוש ברוך הוא להבל ולמנחתו, ואילו לקין ולמנחתו לא שעה, מיד⁵¹, "וַיְהִי בִּהְיוֹתָם בְּשָׂדֶה, וַיִּקֶּם קַיִן אֶל הָבֶל אָחִיו וַיַּהַרְגֵהוּ".

ומצינו בזה, בתרגום ירושלמי, ובתרגום התנא הקדוש - יונתן בן עוזיאל:

"עֲנִי קַיִן וְאָמַר לְהָבֶל אָחִיו -

לִית דִּין וְלִית דִּינָא, וְלִית עָלָם אוֹחָרָן, וְלֹא לְמַתָּן אָגֵר טַב לְצַדִּיקָא, וְלֹא לְאַתְפָּרַע מִן רְשִׁיעֵיא, וְלֹא בְּרַחֲמִין אִיתְבָּרִי עֲלֵמָא, וְלֹא בְּרַחֲמִין הוּא מַדְבֵּר,

מִן בְּגִלְל מַה אִיתְקַבֵּל קוֹרְבָנָךְ מִינְךָ בְּרַעוּ, וּמִנִּי לֹא אִתְקַבֵּל בְּרַעוּא"⁵². עד כאן דבריו הקדושים של בעל "שם משמואל" זיע"א.

והנה, בעניין חטא אדם הראשון, ידועים דברי ה"זוהר הקדוש" בכמה וכמה מקומות⁵³, שהיו האבות הקדושים, צריכים לעבור בירור אחר בירור, בכדי

⁴⁹ ירמיה, כב' - י'.

⁵⁰ ירמיה, כב' - יד'.

⁵¹ בראשית, ד' - ח'.

⁵² והיינו:

שבשעה שראה קין שהקדוש ברוך הוא לא שעה למנחתו,

כפר בעיקר, ואמר -

אין דין ואין דיין, ואין עולם הבא, ואין מתן שכר לצדיקים, ואין הקדוש ברוך הוא נפרע מן הרשעים, ולא ברחמים נברא העולם, ולא ברחמים הוא נוהג.

וכל כך למה?

"מפני שקיבל הקדוש ברוך הוא את קורבנך, ואילו את שלי לא".

⁵³ חלק א', דף נב' ע"ב.

חלק ג', דף קיא' ע"ב.

להסיר מהם את הזוהמא, ובכדי להביא לעולם יב' שבטי י-ה, וזה לשון קודשו
ב"תיקוני הזוהר" 54 :

"וְדָא הָוָה חֲטָא דְחָוָה, דְּהָטִיל בָּהּ נַחֲשׁ זִוְהָמָא, דְּאִיחוּ עוֹפְרָת דְּאֶתְעָרַב בְּטַפָּה
(נוסחאות אחרות : בכספא) חוֹרָא כִסְפָא מְזִיקָק.

וְלֹא אֶתְדַפֵּי זִוְהָמָא מִנִּיהּ, עַד דְּאֶתָּא אַבְרָהָם וְעָאֵל בְּנוֹרָא, וְאֶתְלַבֵּן כִּסְפָּא,
וְנָפִיק עוֹפְרָת לְבָר, דְּאִיחוּ יִשְׁמַעְעָל.

וְאֶתְמַר, בְּאָדָם, מוֹשֵׁד בְּעַרְלָתוֹ הָוָה,
אֶתְעָרַב עֲרֻבִּינָא בְּדַהֲבָא, אֶצְטְרִיף בְּיַצְחָק,

וְאֶפִּיק זִוְהָמָא לְבָר, וְדָא עֲשׂו.

בְּיַעֲקֹב נַח, וְאֶשְׁתַּרְשׁ, וְאֶפִּיק תּוֹלְדִין,

וְאֶתְרַבֵּי עַץ הַחַיִּים בְּעֵנְפֹי וְשָׁרְשֵׁי" 55 .

⁵⁴ תיקון ע', דף קכח' ע"ב.

⁵⁵ ותרגום דברי הקדושים, על פי ביאור "מתוק מדבש" - להגה"ק רבינו דניאל פריש זיע"א:

וכעין זה, היה חטאה של חוה, שהטיל בה הנחש זוהמא, שהיא דומה לעופרת, שנתערבה בטיפה לבנה
של זרע קודש של אדם הראשון,

שהיה נקי כמו כסף מזוקק, ואז נדבקה זוהמת הנחש גם באדם הראשון.

ולא נטהרה הזוהמא ממנו, עד שבא אברהם ונכנס באש, ונתלבן הכסף,

דהיינו, שנתברר הטוב, שהוא סוד החסד,

ויצא העופרת לחוץ, שהוא ישמעאל,

ובו נכללה, הזוהמא של החסד.

ונאמר באדם הראשון (סנהדרין, לח' ע"ב), שהמשיך עליו הקליפה והזוהמא, הנקראת ערלה,

ובזה, נתערב תערובת בזהב,

דהיינו, שנתערבה הקליפה, בבחינת הגבורה דקדושה,

וזה נצטרף ביצחק שהיה בגבורה, והוציא את הזוהמת הגבורה לחוץ, וזהו עשיו.

ביעקב, נח ונתקן אדם הראשון, ונשרש בו,

ועל פי זה, אפשר לבאר כמין חומר, את מאמר רבותינו ז"ל⁵⁶ :

"שופריה דיעקב אבינו, מעין שופריה דאדם הראשון",

שכן, לאחר התיקון והבירור, היה זיו איקונין של יעקב אע"ה נקי ובר מן החטא, כפי שהיה אצל אדם הראשון קודם החטא.

ד. חטאו של אדם הראשון, נגרם כתוצאה מן ה"עין",

וכמאמר הכתוב⁵⁷ , **"וַיִּצְמַח יְהוָה אֱלֹהִים מִן הָאֲדָמָה, כָּל עֵץ נִחְמָד לְמַרְאֶה וְטוֹב לְמַאֲכָל, וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הָעֵץ, וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרָע",**

וכמאמר הכתוב⁵⁸ , **"וַתֵּרָא הָאִשָּׁה, כִּי טוֹב הָעֵץ לְמַאֲכָל, וְכִי תֹאֲוָה הוּא לְעֵינַיִם, וְנִחְמָד הָעֵץ לְהַשְׁכִּיל, וַתִּקַּח מִפְּרִיו וַתֹּאכַל, וַתֵּתֶן גַּם לְאִשָּׁה עִמָּהּ, וַיֹּאכְלוּ".**

וכאשר נענש אדם הראשון בעבור חטאו זה, הוא פרש מן האשה במשך קל' שנים⁵⁹, ופגם בעצמו⁶⁰.

והנה, רבותינו ז"ל⁶¹, עשו הקפלה בין חלומו של יעקב אע"ה ובין נתינת התורה הקדושה על ידי משה רע"ה, וכדלהלן :

"וַיְהִינָה סֵלֶם⁶² - זֶה סִינִי, אוֹתִיּוֹת דִּדִּין הוּא אוֹתִיּוֹת דִּדִּין⁶³.

לכן אמרו חז"ל (בבא מציעא, פד' ע"א), **'שופריה דיעקב, מעין שופריה דאדם הראשון',**

ועל ידי יעקב, נתגדל העץ החיים, שהוא סוד התפארת,

בענפיו, שהם יב' גבולי אלכסון שבתפארת, ששם שורשי נשמות של יב' שבטים,

ושורשיו של יעקב, למעלה בחכמה העליונה, בסוד, ישראל עלה במחשבה.

⁵⁶ בבא מציעא, פד' ע"א.

⁵⁷ בראשית, ב' - ט'.

⁵⁸ בראשית, ג' - ו'.

⁵⁹ עירובין, יח' ע"ב.

⁶⁰ שם.

⁶¹ בראשית רבה, פרשה סח', יב'.

⁶² בראשית, כח' - יב'.

וְהָיָה מִלְאָכֵי אֱלֹהִים⁶⁴ - עַל שֵׁם רֶכֶב אֱלֹהִים רַבָּתִים, אֶלְפֵי שְׁנָאֵן⁶⁵,
וְלִמְדָנוּ לִנְבִיאִים שֶׁנִּקְרְאוּ מִלְאָכִים, דְּכָתִיב⁶⁶, 'וַיֹּאמֶר חֲגִי מִלְאָךְ ה', בְּמִלְאָכוֹת ה',
לְעָם'.

וְהָיָה מִלְאָכֵי אֱלֹהִים⁶⁷ - זֶה מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן.
יְעֹלִים⁶⁸ - 'וּמֹשֶׁה עָלָה אֶל הָאֱלֹהִים'⁶⁹.
וַיִּרְדּוּ⁷⁰ - זֶה מֹשֶׁה, 'וַיִּרְדַּם מֹשֶׁה'⁷¹.
וְהָיָה ה' נֹצֵב עָלָיו⁷² - 'וַיִּרְדַּם ה' עַל הַר סִינַי, אֶל רֹאשׁ הָהָר'⁷³.
וּמִבּוֹאֵר בְּדִבְרֵיהֶם הַקְדוּשִׁים:

שְׁעִנִּין לִימוּד הַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה אֲשֶׁר נִיתֵן בְּהַר סִינַי,
קְשׁוּר וְדְבוּק, בְּעִנִּיין מְנִיין קל', הַמְכָּן כְּנֶגֶד קל' שְׁנַיִם שֶׁל חֲטָא אָדָם הָרָשׁוֹן.
וַיְדוּעַ מִדְּבָרֵי רַבּוֹתֵינוּ זִיע"א⁷⁴:

⁶³ היינו:

מִלֵּת "סֶלֶם", וּמִלֵּת "סִינַי", עוֹלָיִם כָּל אֶחָד בְּגִימָטְרִיא לְמִנִּיין 130.

⁶⁴ בראשית, כח' - יב'.

⁶⁵ תהילים סח' - יח'.

⁶⁶ חגי, א' - יג'.

⁶⁷ בראשית, כח' - יב'.

⁶⁸ בראשית, כח' - יב'.

⁶⁹ שמות, יט' - ג'.

⁷⁰ בראשית, כח' - יב'.

⁷¹ שמות, יט' - יד'.

⁷² בראשית, כח' - יג'.

⁷³ שמות, יט' - כ'.

⁷⁴ "מגלה עמוקות" (בראשית, כז' - א').

"אדרת אליהו" לרבינו הרי"ח הטוב זיע"א (במדבר, כב' - ה').

שמילת "עין", עולה בגימטריא כמניין 130,

שהוא כנגד אותם קל' שנים, שפגם אדם הראשון, בעבור "עץ הדעת".

וכאשר נתבונן נראה:

שמילת עין, עם הכולל, עולה בגימטריא כמניין מילת סמא"ל,

וכמו כן, מילת סמא"ל, עם הכולל והתיבות, עולה בגימטריא כמניין קול,

וכמו כן, מילת ענוה, עם הכולל והתיבות, עולה בגימטריא כמניין קול.

ללמדך:

שהכנעת היצר הרע סמא"ל - אשר החטיא את אדם הראשון, קל' שנים,

נעשית על ידי לימוד התורה הקדושה, הרמוזה במילת "קול", בהכנעה ובענווה.

ולאור המתבאר, נראה בסייעתא דשמיא, לבאר את מאמר הכתוב בפרשת
"תולדות" ⁷⁵, "וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב אֶל יִצְחָק אָבִיו, וַיִּמְשְׁחוּ, וַיֹּאמְרוּ, הֲקֵל קוֹל יַעֲקֹב, וְהִגִּדִּים
יְדֵי עֶשָׂו":

דהנה, "קל" הראשון, הכתוב בכתוב חסר ללא אות ו', הרי הוא כמניין אותיות
"עין",

ללמדך, שחטא אדם הראשון העולה כמניין "קל", נִתְקַן אֵךְ וּרְק עַל יְדֵי "קוֹל
יַעֲקֹב", והיינו, באמצעות לימוד התורה הקדושה בהכנעה ובענווה.

וכהמשך להתבאר, בעניין לימוד התורה הקדושה, המהווה תיקון לחטאו של
אדם הראשון. נרחיב עוד, וכדלהלן.

הנה, כתב ה"זוהר הקדוש" ⁷⁶:

"וּבִשְׂמֵי מֵאָה שָׁנִין לְשִׁתִּיתָא, יִתְפַּתְחוּן תַּרְעֵי דְחֻכְמָתָא לְעִילָא, וּמִבּוּעֵי דְחֻכְמָתָא
לְתַתָּא, וַיִּתְתְּקֹן עֲלָמָא לְאַעְלָא בְּשִׁבְעָא, וַיִּתְתְּקֹן עֲלָמָא לְאַעְלָא בְּשִׁבְעָא,

"בן יהוידע" לרבינו הרי"ח הטוב זיע"א (עירובין, יח' ע"ב).

⁷⁵ בראשית, כז' - כב'.

⁷⁶ חלק א', דף קיז' ע"א.

כבר נט, דמתתקן ביוםא שתיתא מכי ערב שמשא, לאעלא בשבתא,

אויף הכי נמי.

וסימניך⁷⁷, 'בשנת שש מאות שנה לחיי נח, בחדש השני, בשבועה עשר יום לחדש, ביום הזה, נבקעו כל מעינות תהום רבה וארבת השמים נפתחו'⁷⁸.

ויעויין בדברי הגה"ק בעל "בן לאשרי - ברכה משולשת" זיע"א⁷⁹:

"ידוע, שבזוהר הקדוש⁸⁰, החמיר מאוד בעוון המר הזה,

אבל, הצדיקים אמרו⁸¹, שמשנת תר' ואילך, מועיל תשובה גם על זה.

וזה הרמז בדברי הזוהר הקדוש הנ"ל⁸², 'ובשית מאה שנין לשתינתא, יתפתחון תרעי דחקמתא לעילא',

דפגם זה, בא מן המוח,

וכל זמן דלא היו פתוחות שערי החכמה, לא היה אפשר לתקן.

ומובן, דכשהתיקון על ידי החכמה, העיקר הוא להעמיק בחכמת תורתנו הקדושה.

⁷⁷ בראשית, ז' - יא'.

⁷⁸ ותרגום דבריו הקדושים:

ובשש מאות שנים לאלף הששי, יפתחו שערי החכמה למעלה, ומעינות של חכמה למטה, ויתפתח העולם להפגם לשביעי,

כמו בן אדם שמתקן ביום ששי מקשמעריב השמש, להפגם לשבת,

אף כך גם.

וסימן לדבר (בראשית, ז' - יא'), 'בשנת שש מאות שנה לחיי נח ... נבקעו כל מעינות תהום רבה'.

⁷⁹ בפרשתו, עמוד קיג'.

⁸⁰ חלק א', דף סב' ע"א.

חלק א', דף ריט' ע"ב.

⁸¹ "חידושי הרי"ם" על התורה, (ערך קדושה).

⁸² חלק א', דף קיז' ע"א.

וזהו שאמר ⁸³, 'וְהָיָה' - שמחה,

שמפקח את הדעת, לתורתינו הקדושה.

כאומרם ז"ל ⁸⁴, קודם הלימוד מילתא דבדיחותא, ובדחי רבנן.

ועל פי זה, ביאר רבינו זיע"א, את מאמר הכתוב בפרשת "כי תצא" ⁸⁵, "וְהָיָה
לְפָנֶיךָ עֶרְבַּי יְרַחֵץ בְּפָמִים, וְכָבֹא הַשֶּׁמֶשׁ יָבֹא אֶל תוֹךְ הַמִּחְנֶה":

"וְהָיָה לְפָנֶיךָ - על ידי זה, נעקרה ונפנה הקליפה, שעשקו הטיפות לניצוצות
הקדושה.

לְפָנֶיךָ עֶרְבַּי - והיא הנקראת גם כן 'עֶרְבַּי',

כמבואר בבראשית רבה ⁸⁶, על מאמר הכתוב ⁸⁷, 'וְהָיָה עֶרְבַּי' - אלו מעשיהן של
רשעים,

וכלשון המשנה ⁸⁸, העובר עבירה אחת, קונה לו קטיגור אחד.

והיות וזאת הקליפה נקראת 'יָלָלָה', נתבטלה על ידי שמחה של מצווה.

'יְרַחֵץ בְּפָמִים' - היינו, ירחץ את הפגמים, במים טהורים של תורתנו הקדושה,

כמבואר בתענית ^{89 90}, דתורתנו הקדושה נמשלה למים.

⁸³ בראשית רבה, פרשה מב', ד'.

פסיקתא זוטרותא (פרשת "ואתחנן", דף יא' ע"ב, ד"ה "והיה כי יביאך". פרשת "כי תבוא", דף מז' ע"א, ד"ה "והיה").

⁸⁴ שבת, ל' ע"ב.

⁸⁵ דברים, כג' - יב'.

⁸⁶ פרשה ג', ח'.

⁸⁷ בראשית, א' - ה'.

⁸⁸ אבות, פ"ד מי"א.

⁸⁹ ז' ע"א.

⁹⁰ בבא קמא, יז' ע"א.

בבא קמא, פב' ע"א.

'וְכָבֵא' - הוא בגימטריא כ"ו, שהוא שם הקדוש הוי"ה, שהוא אב החכמה, והיינו, שעל ידי חכמת התורה שלמד, יתוקן כל הפגמים שפגם, בשם הקדוש הוי"ה.

'הַשְׁמָשׁ' - הוא בגימטריא תרס ה', שעל ידי זה, השכינה הקדושה שהיא ה' תתאה ⁹¹, תתרומם עם הניצוצות הקדושות.

'יָבֵא אֶל תּוֹךְ הַמִּחְנָה' - היינו, מחנה הקדושה, להתפאר קדם מלכא, חמי, בְּמֵאֵי בָּרָא אֶתִּינָא לְקַמְדָּ ⁹² ".

ובסוף דבריו, כתב רבינו זיע"א:

"יהי רצון, שיסכים ה' לזה,

ואם לא, חלילה וחס, אני מבטל כל החידוש, ויהא כלא כתוב".

והנה, על מאמר הכתוב ⁹³, "בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים, אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ", כתב הגה"ק רבינו חיים סינאוני זיע"א ⁹⁴:

שנוטריקון המילה "בְּרֵאשִׁית", היא, אותיות "שָׁב-יִרְאֵת",

והנה, המילה "יִרְאֵת", עולה בגימטריא 611,

וכמו כן, המילה "תּוֹרָה", עולה בגימטריא 611.

ללמדך, שהרוצה לשוב בתשובה שלימה על חטאיו, ולהיות ירא שמיים,

צריך לעסוק בתורה הקדושה, אשר היא מכפרת על כל עוונותיו.

עבודה זרה, ה' ע"ב.

⁹¹ "זוהר הקדוש", (חלק א', דף צג' ע"א).

⁹² "זוהר הקדוש", (חלק ג', דף יג' ע"א).

⁹³ בראשית, א' - א'.

⁹⁴ בספרו הקדוש "עטרת תפארת" (בראשית, א' - א').

ובטעם הדבר, שגדול כוח התורה משאר המצוות, להכניע את היצר הרע, כתב גאון
עוזינו - הרב חיד"א זיע"א ⁹⁵ :

**"דע, כי בשעה שאכל אדם הראשון מעץ הדעת, נהנו כל אבריו, חוץ מן הקנה,
לפי שלא דיבר בעת האוכל.**

אבל, חוה אמנו, דברה בעת אכילתה ⁹⁶, ופגמה אפילו הקנה שלה.

ואפשר, אני אומר -

**כי למה הנשים אינם בכלל לימוד התורה, כיוון שהקנה שלהם חס ושלוש פגום,
כידוע מדבריו ז"ל.**

**אבל האנשים, אשר לפני הש"ס הם נגשים, נאה ויאה להו לימוד התורה, כי
הקנה שלהם אינו פגום."**

וביאר בזה מהר"י קורין זיע"א ⁹⁷, רבו של הגה"ק רבי חיים סינאוני זיע"א :

דהנה, אמרו רבותינו ז"ל ⁹⁸, **"אם פגע בך מנוול זה, משכהו לבית המדרש"**,

והנה, **"מנוול"**, עולה בגימטריא 132,

והיצר הרע, אשר הוא "סמאל", עולה בגימטריא 132 - עם הכולל.

**ללמדך, שהיות והאדם שייך בדברי התורה הקדושה, מחמת שלא פגם את הקנה
שלו,**

⁹⁵ בספרו הקדוש "דברים אחדים", דרוש יג',

וכמו כן, בספרו הקדוש "דבש לפי", מערכת ש', אות ו'.

⁹⁶ שאמרה לאדם הראשון לאכול,

וכמאמר הכתוב (בראשית, ג' - ז'):

"וְלָאָדָם אָמַר, כִּי שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתְּךָ, וְתָאֵכַל מִן הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ, לֵאמֹר, לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ, אֲרוּרָה הָאֲדָמָה
בְּעִבּוּרְךָ, בְּעֶצְבוֹן תֹּאכְלֶנָּה, כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ."

⁹⁷ בספרו הקדוש "מחמדי שמים", ח"ב, עמודים שכו'-שכז'.

⁹⁸ קידושין, ל' ע"ב.

ממילא, כאשר יפגע בו ה"מנוול" שהוא היצר הרע, התיקון היחיד שיש לעשות עמו, הוא, למושכו לבית המדרש -

על ידי עסק התורה הקדושה, בקדושתה ובטהרתה.

ובעומק העניין, כתב הגה"ק בעל "אגלי טל" זיע"א⁹⁹, משמו של אביו הגה"ק בעל "אגודת אזור" זיע"א:

שעל חטאים של שז"ל ו-פגם הברית, אין מועילה תשובה רגילה.

שכן, תשובה על חטאים רגילים, נעשית על ידי ליבו של האדם,

וכמאמר הכתוב¹⁰⁰, "הַשֶּׁמֶן לֵב הָעַם הָזֶה, וְאֶזְנֵי הַכֶּבֶד, וְעֵינָיו הַשֶּׁעַר, כִּי יִרְאֶה בְּעֵינָיו, וּבִאֲזָנָיו יִשְׁמָע, וּלְבָבוֹ יִבִּין, וְשֵׁב וּרְפָא לוֹ".

ומה שאין כן, בעניין חטאים של שז"ל ו-פגם הברית,

הבאים מן קלקול המוח, ואינם תלויים בקלקול הלב.

ולפיכך, התיקון לחטאים אלו, נעשה, אך ורק על ידי יגיעת המוח - של לימוד התורה הקדושה, ובכך מתקיימת טהרתו.

ומעתה, נשכיל ונבין, את דבריו הקדושים של אדונינו הרמב"ם זיע"א¹⁰¹:

"גְּדוֹלָה מְכֹל זֹאת אָמְרוּ, יִפְנֶה עֲצָמוֹ וּמַחְשָׁבָתוֹ לְדַבְּרֵי תוֹרָה, וְיִרְחִיב דַּעְתּוֹ בַּחֲכָמָה,

שְׂאִין מַחְשַׁבַת עֲרִיזוֹת מִתְגַּבֶּרֶת, אֶלָּא, בְּלֵב פָּנוּי מִן הַחֲכָמָה".

והנה, ידועים ומפורסמים, דברי רבותינו זיע"א, בגודל מעלת לימוד המשניות, כתיקון לפגם הברית. וכדלהלן:

א. כתב גאון עוזינו - הרב חיד"א זיע"א¹⁰²:

"יזהר לקבוע לימודו בלילה, במשניות או בזוהר, או שניהם כאחד טובים.

⁹⁹ בהקדמתו לספרו.

¹⁰⁰ ישעיה, ו' - י'.

¹⁰¹ פרק כב' מהלכות איסורי ביאה הלכה כא'.

¹⁰² בספרו הקדוש "מורה באצבע" (סימן ב', אותיות מ'-מא').

מִשְׁנָה, אוֹתוּת נְשָׂמָה.

וכשקורא סדר זרעים - יכווין לתקן אשר פגם במאכלות אסורות, ובברכות לבטלה, וכיוצא.

וכשקורא סדר מועד - יכווין לתקן אשר חטא בחילול שבת וימים טובים.

וכשקורא סדר נשים - יכווין לתקן מה שפגם בעריות, ובשבועות ונדרים.

וכשקורא סדר נזיקין - יכווין לתקן מה שחטא ל-ה', במה שהזיק לחבירו, כי ההיזק עצמו בעי לשלומי.

וכשקורא סדר קודשים - יכווין לתקן נשמתו הקדושה אשר הוציאה לחולין, ואשר לא נזהר בשחיטה ובדיקה, ולחיוב כרת, ולתפילות בלא כוונה.

וכשקורא סדר טהרות - יכווין לתקן מה שפגם בנידה וקרי ונטילת ידים".

ב. כתב הגה"ק רבינו חיים פלאג'י זיע"א ¹⁰³ :

"וסמא דכולא, היא התורה ¹⁰⁴ ,

שלומד האדם בחיים חיותו, יום ולילה לא ישובת, ובפרט קודם שכיבה וכו'.

ומה גם, אם לומד מִשְׁנָה, אוֹתוּת נְשָׂמָה,

כי בזה מוציא לאור, כל הנשמות שנישבו בתוך עמקי הקליפות.

ונראה טעם פשוט לזה -

כי כיוון שהתורה נקראת ברית, כמו שדרשו רבותינו ז"ל ¹⁰⁵ , על הפסוק ¹⁰⁶ , 'אם לא בְּרִיתִי יִזְמֶם וְלֹאֲלֶהָ וכו',

אם כן, מהאי טעמא גופיה, התורה מכפרת על עוון פגם הברית.

¹⁰³ בספרו הקדוש "תוכחת חיים" (פרשת "שמות").

¹⁰⁴ היינו:

שהרפואה לכל חטאיו של האדם, היא באמצעות לימוד התורה הקדושה.

¹⁰⁵ שבת, לג' ע"א.

¹⁰⁶ ירמיה, לג' - כה'.

וגם אם נתחייב מיתה על ידי חטא זה, התורה נותנת לו חיים,
כי גדולה תורה, שהיא נותנת חיים לעושיה, בעולם הזה ובעולם הבא¹⁰⁷,
שנאמר¹⁰⁸, 'כִּי חַיִּים הֵם לְמַצְאֵיהֶם, וְלֹכֵל בְּשָׂרוֹ מֵרֶפֶא' ".
עוד מצינו בגודל מעלת לימוד המשניות, לדרשתם של רבותינו ז"ל, על מאמר
הכתוב¹⁰⁹, "גַּם כִּי יִתְּנוּ בְּגוֹזִים, עֵתָּה אֶקְבָּצֶם, וְיִחַלּוּ מִעֵט, מִמַּשָּׂא מֶלֶךְ שָׁרִים":
"אִי תִּנוּ כֹּלֵהוּ, עֵתָּה אֶקְבָּצֶם"¹¹⁰,
"אֵין כָּל הַגְּלִיּוֹת הֵלְלוּ מִתְּכַנְסוֹת, אֶלָּא בְּזֻכּוֹת מְשֻׁנּוֹת"¹¹¹.
והנה, המילים "תיקון רפח" ניצוצין ופגם הברית, נעשה על ידי לימוד משנה",
עולים בגימטריא למניין 2940,
וכמניין המילים הנאמרים במאמר הכתוב¹¹², "כִּי חִלַּצְתָּ נַפְשִׁי מִמָּוֶת, אֶת עֵינֵי מִן
דְּמָעָה, אֶת רַגְלִי מִדָּחִי",
ללמדך, שעל ידי לימוד המשניות, זוכה האדם להציל את נפשו ונשמתו מן המוות
של היצר הרע, המבקש להכשילו ולהמיתו.
ועוד נראה לבאר בזה, דהנה, המילים "לימוד תורה שבעל פה, מועיל לשמירת
העיניים ולתיקון פגם הברית", עולים בגימטריא למניין 3861,
וכמניין המילים הנאמרים במאמר הכתוב¹¹³, "וְהָיָה הַנֶּשֶׁאֶר בְּצִיּוֹן, וְהַנּוֹתָר
בִּירוּשָׁלַם, קְדוֹשׁ יֵאמָר לוֹ, כָּל הַכְּתוּב לַחַיִּים בִּירוּשָׁלַם",

¹⁰⁷ אבות, פ"ו מ"ז.

¹⁰⁸ משלי, ד' - כב'.

¹⁰⁹ הושע, ח' - י'.

¹¹⁰ בבא בתרא, ח' ע"א.

¹¹¹ ויקרא רבה, פרשה ז', ג'.

¹¹² תהילים, קטז' - ח'.

¹¹³ ישעיה, ד' - ג'.

ללמדך, שעל ידי לימוד התורה שבעל פה, זוכה האדם להתקדש ולהיטהר, ולחיי נצח,

ובפרט, שהמילה "ציון", עולה בגימטריא כמניין "יוסף",

שהוא כנגד יוסף הצדיק ע"ה, שהיה ראש וראשון למידת ה"יסוד".

ה. כשם שתיקון חטאו של אדם הראשון מתקיים על ידי יעקב אבינו¹¹⁴, התורה הקדושה¹¹⁵, אשר כגוף אחד הם,

כך החזרת החטא למקומה, חלילה וחס, נעשית העדר דברי התורה הקדושה, כאשר מתעצם כוחו של עשיו רשע וגונדא דיליה.

והנה, על מאמר רבותינו ז"ל¹¹⁶, "אינו דומה השונה פרקו מאה, לשונה פרקו מאה ואחת", כתב רבינו הרי"ח הטוב זיע"א¹¹⁷:

"רבינו האר"י ז"ל, ב-עץ חיים, שער הזווגים פרק וא"ו¹¹⁸, פירש -

שר של שכחה, נקרא 'מס',

ולכן, אמרו רבותינו ז"ל: אינו דומה שונה פרקו מאה, לשונה ק"א. עיין שם.

אמנם, הרב משה זכות ז"ל כתב¹¹⁹ -

מיכאל, הוא שר התורה, מספרו ק"א, כמניין י"ה אלקי"ם¹²⁰.

¹¹⁴ וכמו שנתבאר לעיל באות ג'.

¹¹⁵ וכמו שנתבאר לעיל באות ד'.

¹¹⁶ חגיגה, ט' ע"ב.

¹¹⁷ בספרו הקדוש "בן יהוידע".

ועיין עוד בספרו הקדוש "בן יהוידע", (מגילה, ב' ע"ב).

¹¹⁸ וכן הובא ב"שער מאמרי רז"ל", (חגיגה, ט' ע"ב).

¹¹⁹ וכן כתב הגה"ק רבינו מנחם עזריה זיע"א מפאנו, בספרו הקדוש "כנפי יונה", (חלק ד', אות לז').

¹²⁰ היינו:

מילת "אלהים", עולה בגימטריא למניין 86,

וזה סוד, 'אינו דומה שונה פרקו מאה',

ד-שר שכחה, נקרא 'פוטא' מספר מאה ¹²¹, ומיכאל מאה ואחד. עד כאן לשונו.

ויתכן, שיש לשר שכחה כמה שמות.

ולפי דברי הרב משה זכות ז"ל, להכי קרי לשונה מאה ואחד כמניין מיכאל, בשם
'עובד אלקים',

כי 'יה אלקים', מספר מאה ואחד,

שיתמתק שם 'אלקים', בשם 'יה',

ושניהם, מספר 'מיכאל', כמו שאמר הרב משה זכות ז"ל.

והנה, שני שמות אלו, 'מס' ו-'פוטא', מספרם מסמס ¹²²,

שסופו להסתמס ולהתבטל, שגובר כוח הזכירה שהוא מאה ואחד - הרמוז בשם
משה רבינו ע"ה,

ד-מילוי 'משה' כזה: מ"ם שי"ן ה"א, עולה מאה ואחד ¹²³,

ושמו כפול, שאמר לו הקדוש ברוך הוא, 'משה משה' ¹²⁴, כדי לבטל ממנו שתי
שמות של 'מס' ושל 'פוטא'.

ומילת "יה", עולה בגימטריא למניין 15,

ואם כן, ב' מילים אלו, עולים בגימטריא למניין 101.

¹²¹ היינו:

מילת "פוטא", שהיא שמו של השכחה, עולה בגימטריא למניין 100.

¹²² היינו:

מילת "מס", עולה בגימטריא למניין 100,

וכמו כן, מילת "פוטא", עולה בגימטריא למניין זה.

ואם כן, הצירוף של ב' מילים אלו, הוא "מסמס".

¹²³ וכעין זה, כתב מו"ז הגה"ק רבינו יעיש קריספין זיע"א, בספרו הקדוש "בך יברך ישראל", (מערכת ש', אות
לב, ד"ה "שונה").

¹²⁴ שמות, ג' - ד'.

ולכן, כָּפַל שמו בתחילת נבואתו בסנה.

ולכן, זכה לקבל כל התורה כולה, גם מה שיתחדש בדורות הבאים."

וכבר ידעת, שאותה הקליפה מ"ס, המשכחת את תלמודו של האדם, אשר היא מְכֻנֶּת כנגד הס"מ - הוא סמא"ל,

הרי היא בחינת עמלק, וכמו שכתב ה"זוהר הקדוש" ¹²⁵, שעמלק הרשע הוא סמא"ל.

ואם כן, שורש שכחת התורה הקדושה, נעוץ בעמלק הרשע וגונדא דיליה.

ולפיכך, סמא"ל, מונע מן האדם לקיים מצוות סיום מסכת, בכדי שישכח את תלמודו - חלילה וחס, ובכך לא יוכל להשלים את תיקונו, וכמו שכתב הגה"ק בעל "עטרת ישועה" זיע"א ¹²⁶ :

שמילת סמא"ל, הינה ראשי תיבות, של : סיום מסכת אין לעשות.

ברם, יעקב אע"ה נתגבר עליו, והנהיג את עצמו בבחינת "סֵלֶם", שהוא ראשי תיבות, של : סיום מסכת לעשות.

והנה, סגולה נפלאה מצינו באמירת "וַיְהִי נֶעֱס" ¹²⁷, וכפי שכתב גאון עוזינו - הרב חיד"א זיע"א ¹²⁸ :

שטוב לומר את הפסוק הלזה, ז' פעמים, ישר והפוך,

והוא סגולה לשמירה.

עוד כתב רבינו זיע"א ¹²⁹ :

¹²⁵ חלק ג', דף רפא' ע"ב.

¹²⁶ בספרו הקדוש "עטרת ישועה", ("ליקוטים", סוף ספר "דברים").

¹²⁷ תהילים, צ' - יז'.

¹²⁸ בספרו הקדוש "עבודת הקודש" - "צפורן שמיר", (ס' כד' אות יח').

¹²⁹ בספרו הקדוש "מדבר קדמות", (מערכת ו' אות ד').

והביאו הגה"ק רבינו רפאל משה אלבז זיע"א, בספרו הקדוש "עדן מקדם" (ערך "ויהי נועם", אות א').

שבאמירת הפסוקים ¹³⁰, המופיעים במזמור "יִשָּׁב בְּסֶתֶר" ¹³¹, "עַל כַּפִּים שְׂאוֹנָה, פֶּן תִּגָּף בְּאֶבֶן רִגְלָהּ. עַל שַׁחַל וְפֶתֶן תִּדְרֹךְ, תִּרְמָס כְּפִיר וְתִנִּין", יכווין האדם, בראשי התיבות - "שְׂאוֹנָה, פֶּן תִּגָּף בְּאֶבֶן רִגְלָהּ. עַל שַׁחַל וְפֶתֶן", שהוא נוטריקון של: "יפת בר עשו".

ובכל פעם שאומרו, יכווין לבטל קליפה של השכחה.

והמכווין כן, ניצול מכל משחית ומזיק.

ובביאור העניין של קליפת "יפת בר עשו", כתב הגה"צ רבינו מרדכי גרוס שליט"א ¹³², משמו של הגה"צ רבי פנחס פרידמן שליט"א ¹³³:

שמילת "יפת", מרמזת על היצר הרע, המייפה את העבירה בעיני האדם, וצובע אותה למצווה.

ולפיכך, קליפה זו נקראת בשם "יפת".

והטעם, שהיא נקראת "בר עשו", הוא -

שקליפה זו, מקבלת את כוחה ויוצאת מתוך שרו של עשיו,

הנלחם באדם, בענייני רוחניות, ובצורה של רוחניות,

וכדרשת רבותינו ז"ל ¹³⁴, בעניין שרו של עשיו, אשר בפגישתו עם יעקב אע"ה, "כתלמיד חכם, נדמה לו".

וטעם הדבר, שקליפה זו קשה לשכחה:

שכן, על דברי התורה הקדושה נאמר ¹³⁵, "אם תעזבני יום, יומים אעזבך",

¹³⁰ תהילים, צא, יב' - יג'.

¹³¹ תהילים, צא.

¹³² בספרו הקדוש "אגרא דחדוותא" (חלק ד', עמוד לב, אות יג').

¹³³ בספרו הקדוש "שבילי פנחס - ליקוטי מאמרים" (מהדורת תשע"ד, עמודים תקס'-תקסא').

¹³⁴ חולין, צא' ע"א.

¹³⁵ וכפי שכתב רש"י הקדוש בפרשת "עקב", (דברים, יא' - יג').

ואם כן, הפורש מדברי התורה הקדושה, בעבור אותו היופי שמדמה לו היצר הרע, מרחיק מעצמו את הבורא ית"ש.

ומעתה, ההולך אחרי יצרו הרע, הנקרא בשם "יפת בר עשו", מביא על עצמו את קליפת השכחה, חלילה וחס.

והנה, מילת "עמלק", עולה בגימטריא למניין 240,

וכמו כן, מילת "מר", עולה בגימטריא למניין זה.

שכן, עמלק הרשע, שהיה כקוץ מכאיב לעם ישראל, מירר את חייהם עד למאוד.

והנה, היפוך האותיות של מילת "מר", הם "רם",

שכן, כל מהותו ותכליתו של "עמלק", באו מסיבת הגאווה, הנרמזים במילת "מר".

ולפיכך, הוא הוא הגורם לאדם לשכח את תלמודו,

וכמאמר הכתוב ¹³⁶, "וְרָם לְבָבְךָ, וְשָׁכַחְתָּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ, הַמוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, מִבֵּית עַבְדִּים".

ובפרט, שכאשר מתקיימת שכחת התורה הקדושה, אזי, חלילה וחס "וְגִבֹּר עַמְלֶק" ¹³⁷, רחמנא ליצלן. וכמו שנתבאר לעיל ¹³⁸.

ו. על מאמר הכתוב בפרשת "ויצא" ¹³⁹, "וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם, וַיֵּלֶן שָׁם כִּי בֹא הַשָּׁמַשׁ, וַיִּקַּח מֵאֲבְנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשֶׂם מִרְאשֵׁתָיו, וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא", דרשו רבותינו ז"ל ¹⁴⁰:

"רַבִּי יְהוּדָה אָמַר -

שְׁנַיִם עֶשְׂרֵה אֲבָנִים נִטְלָו.

¹³⁶ דברים, ח' - יד'.

¹³⁷ שמות, יז' - יא'.

¹³⁸ בתחילת אות ז.

¹³⁹ בראשית, כח' - יא'.

¹⁴⁰ בראשית רבה, פרשה סח', יא'.

כך גזר הקדוש ברוך הוא, שהוא מעמיד שנים עשר שבטים.

אמר, אברהם לא העמידו, יצחק לא העמידו,

אני, אם מתאחות הן שנים עשר אבנים זו לזו, יודע אני שאני מעמיד שנים עשר שבטים,

כיון שנתאחו שנים עשר אבנים זו לזו, ידע שהוא מעמיד שנים עשר שבטים".

והנה, לאחר לידתו של בנימין, כאשר נשלמו ובאו למניין יב' שבטים, וכמאמר הכתוב ¹⁴¹, "ויהי בשפן ישראל בארץ ההוא, וילך ראובן וישכב את בלהה פילגש אביו, וישמע ישראל, ויהיו בני יעקב שנים עשר",

נמנו יא' אלופי עשיו, וכמאמר הכתובים ¹⁴² -

"ואלה שמות אלופי עשו, למשפחתם, למקמתם, בשמותם, אלוף תמנע, אלוף עלוה, אלוף יתת. אלוף אהליבמה, אלוף אלה, אלוף פינן. אלוף קנז, אלוף תימן, אלוף מבצר. אלוף מגדיאל, אלוף עירם, אלה אלופי אדום למשבתם, בארץ אחרתם, הוא עשו אבי אדום".

והיינו, שרק על ידי כוחם הקדוש והטהור של יב' השבטים הקדושים, נכנעים והולכים כוחם הטמא והארור של קליפת יא' אלופי עשיו ¹⁴³.

והנה, השבט ה-יב' העומד כמנצח על המלחמה שכנגד קליפת יא' אלופי עשיו, הוא יוסף הצדיק ע"ה. וכפי שיתבאר להלן.

דחה, על מאמר הכתוב בפרשת "ויצא" ¹⁴⁴, "ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף, ויאמר יעקב אל לבן, שלחני, ואלכה אל מקומי ולא רצי", כתב רש"י הקדוש:

¹⁴¹ בראשית, לה' - כב'.

¹⁴² בראשית, לו', מ' - מג'.

¹⁴³ עוד מצינו בדברי רבותינו ז"ע א ("עץ חיים", שער יא', פרק י'. "ילקוט ראובני", פרשת "וישב", אות מג'. "קהלת יעקב", מערכת י', ערך יא'):

ש-יא' סממני הקטורת, ו-יא' יריעות עיזים של אוהל המשכן, מכניעים את כוח יא' הקליפות של אלופי עשיו.

¹⁴⁴ בראשית, ל' - כה'.

"משנולד שְׁטָנוּ של עשו,

שנאמר ¹⁴⁵, "וְהָיָה בֵּית יַעֲקֹב אֵשׁ, וּבֵית יוֹסֵף לְהָבָה, וּבֵית עֵשָׂו לְקֵשׁ",

אש בלא להבה, אינו שולט למרחוק,

משנולד יוסף, בטח יעקב בהקדוש ברוך הוא, ורצה לשוב".

וכמו כן, על מאמר הכתוב בפרשת "וישב" ¹⁴⁶, "וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו, בְּאֶרֶץ כְּנָעַן", כתב רש"י הקדוש ¹⁴⁷ :

"הפשתני הזה, נכנסו גמליו טעונים פשתן,

הפחמי תמה, אנה יכנס כל הפשתן הזה!!

היה פיקח אחד משיב לו, ניצוץ אחד יוצא ממפוח שלך ששורף את כולו.

כך יעקב, ראה כל האלופים הכתובים למעלה,

תמה ואמר, מי יכול לכבוש את כולן!!

מה כתיב למטה, 'אֵלֶּה תִּלְדוּת יַעֲקֹב יוֹסֵף' ¹⁴⁸,

וכתיב ¹⁴⁹, "וְהָיָה בֵּית יַעֲקֹב אֵשׁ, וּבֵית יוֹסֵף לְהָבָה, וּבֵית עֵשָׂו לְקֵשׁ",

ניצוץ יוצא מיוסף, שמכלה ושורף את כולם".

והנה, על מאמר הכתובים בפרשת ¹⁵⁰, "וַיִּנָּפֶן וַיִּנְסַע הַמִּדְבָּרָה דָּרָךְ יָם סוּף, כְּאִשׁ דֹּבֶר יִהְיֶה אֵלָי, וַיִּנָּסֶב אֶת הָרַשָּׁעִיר יָמִים רַבִּים. וַיֹּאמֶר יְהוָה, אֵלָי, לֹא אֶמְרָה. רַב לָכֶם סֵב אֶת הָהָר הַזֶּה, פָּנּוּ לָכֶם צִפְנָה", כתב הגה"ק בעל "ישמח ישראל" זיע"א ¹⁵¹ :

¹⁴⁵ עובדיה, א' - יח'.

¹⁴⁶ בראשית, לז' - א'.

¹⁴⁷ רש"י ישן.

¹⁴⁸ בראשית, לז' - ב'.

¹⁴⁹ עובדיה, א' - יח'.

¹⁵⁰ דברים, ב', א' - ג'.

¹⁵¹ להגה"ק בעל "כף החיים" זיע"א.

"ויעוד יש לפרש, על פי מה שכתב הרב ז"ל 152 -

כי כל הטורח שלנו בתורה ותפילה ומצוות ומעשים טובים, הוא כדי לברר מ-יא' ניצוצי קדושה שבתוך הקליפה של מלכי אדום, כידוע,

וזה רמוז בראשי תיבות של 'את הקר הזה', שהם גימטריא יא'.

וזה שאמר 'רב לךם סב את הקר הזה', רצונו לומר, אם הרבה טרחתם ובררתם מן יא' ניצוצי קדושה, הנרמזים בראשי תיבות של 'את הקר הזה',

אז 'פנו לךם צפנה', רצונו לומר, תזכו לשכר הצפון לצדיקים לעתיד".

ז. כתב הגה"צ המקובל רבי בן ציון מוצפי שליט"א 153 :

"ידוע, שגלות זאת גלות אדום, שאנחנו שרויים בה זה קרוב לאלפיים שנה בעוונותינו הרבים, 'עבר קציר, פלה קיץ, ונאנחנו לוא נושענו' 154 ,

ואחת הסיבות העיקריות, ואולי העיקרית שבהן, היא עוון מכירת יוסף הצדיק ע"ה, כנזכר בזוהר הקדוש 155 .

ומצינו בזוהר הקדוש 156 , מאמר נוסף, שעל ידי שמירת השבת, יהיה תיקון למכירת יוסף, וממילא תבוא הגאולה,

שהשבת, קשורה ושייכת לגאולה העתידה, כנזכר לעיל.

וזה לשונו שם 157 -

כד פקיד לון קודשא בריך הוא לישראל, במקרה, על שבתא,

בגין, דאתתא מדת דינא, לקטרגא על החוא חובא דצדיק, דזבינו ליה,

152 רבינו האר"י זיע"א.

153 בספרו הקדוש "שיבת ציון", (פרק ד' - "השבת והגאולה", מאמר "תיקון מכירת יוסף בשמירת השבת", עמודים 126-130).

154 ירמיה, ח' - כ'.

155 "זוהר חדש", (פרשת "וישב", דף נ' ע"א).

156 "זוהר חדש", (פרשת "בשלח", דף לז' ע"ב).

157 "זוהר חדש", (פרשת "בשלח", דף לז' ע"ב).

דָּאִיָּהּ לְקַבֵּיל יוֹמָא דְשַׁבְּתָא, וְאִינוּן אֶפִּיקוּ לִיהּ לְחוּל.
אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הָא אֵית לֹון רְפוּאָה לְהוּא חוּבָה, אִי אִינוּן נְטָרִין לְיוֹמָא
דְשַׁבְּתָא, דָּאִיָּהּ לְקַבֵּיל צְדִיק חֵי הָעוֹלָמִים ¹⁵⁸. עַד כֹּאן לְשׁוֹנוֹ.
הָרִי לֶךְ חִידוּשׁ נִפְלֵא, יוֹסֵף הַצְדִּיק ע"ה מִידְתּוֹ מִידַת הַיְסוּד, וְהִיא מֵאִירָה בַשַּׁבָּת
שֶׁהִיא מִידַת הַמַּלְכוּת,
וּמֵאַחֵר שֶׁמְכַרְוָהּ לַמְצָרִים, שֶׁהֵם הַגְּרוּעִים שְׁבָאוֹמוֹת הָעוֹלָם, הַנִּרְמָזִים בִּימֹת
הַחוּל,
הָרִי חִלְלוּ אֶת מִידַת הַמַּלְכוּת הִיא שַׁבָּת!
וְלִכּוֹן, נִיתְּנָה לָנוּ הַשַּׁבָּת, כְּדִי לְתַקֵּן וּלְכַפֵּר מִידַת יוֹסֵף.
וְעַתָּה, נִתְּבָאֵר בְּזֶה, מִדּוּעַ הַגְּאוּלָּה תְּלוּיָהּ בַּשְּׁמִירַת שַׁבָּת,
שֶׁכֵּן, בַּעֲוֹן מַכִּירַת יוֹסֵף, 'עֲבָדִים מְשֻׁלּוֹ בְנוֹ' ¹⁵⁹,
עַל כֵּן, בָּאָה מִצְוַת שְׁמִירַת שַׁבָּת, וּמַכְפֵּרַת עַל הַגְּלוּת, שֶׁהִיא בַּעֲבוּר מַכִּירַת יוֹסֵף.
וְעוֹד, מוּבָא בְּזוּהַר הַקִּדּוּשׁ ¹⁶⁰, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ -
תָּא חֲזִי, כְּתִיב בְּדִבְרֹת בְּמִשְׁנֶה תוֹרָה ¹⁶¹, 'וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, וַיִּפְדְּךָ
ה' אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם, בְּיָד חֲזָקָה וּבְזֶרַע נְטוּיָה, עַל כֵּן צִוְּךָ ה' אֱלֹהֶיךָ, לַעֲשׂוֹת אֶת יוֹם
הַשַּׁבָּת'.

¹⁵⁸ וְתַרְגּוּם דְּבִרְיוֹ הַקִּדּוּשִׁים:

כְּשֶׁצִּוָּה אוֹתָם הַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, בְּמִרָה, עַל שַׁבָּת,
מִשׁוּם, שֶׁבָּאָה מִדַּת הַדִּין, לְקַטְרֵג עַל אוֹתוֹ הַחֲטָא שֶׁל הַצְדִּיק, שֶׁמְכַרְוֹ אוֹתוֹ,
שֶׁהוּא כֹנֵגד יוֹם הַשַּׁבָּת, וְהֵם הוֹצִיאוּ אוֹתוֹ לַחֲל.
אָמַר הַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, הָרִי יֵשׁ לָהֶם רְפוּאָה לְאוֹתוֹ הַחֲטָא, אִם הֵם שׁוֹמְרִים אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת, שֶׁהוּא כֹנֵגד
צְדִיק חֵי הָעוֹלָמִים.

¹⁵⁹ אִיכָּה, ה' - ח'.

¹⁶⁰ תוֹסֵפֶת חֶלֶק ב', דף רעו' ע"א, סימן ט'.

¹⁶¹ דְּבִרִּים, ה' - יד'.

הָכָא, אוֹלִיף לֶן אוֹרִיטָא, רָזָא עִילָאָה,
דְּהָא, הֵהוּא צְדִיקָא דְּאַזְדָּבֵן לְעִבְדָּא בְּמִצְרַיִם, וְאַחִילוּ לִיה.
לְקַבְּלִיהָ, אִיהוּ 'זְכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת'.
וּבְגִין כֵּךְ, אָמַר לוֹן קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל,
בְּבָעוּ מִנְכוֹן, הוּוּ דְּכִירִין הֵהוּא צְדִיקָא דְּאַזְדָּבֵן עַל יְדִיכוּ, וְהָוָה לְעִבְדָּא בְּמִצְרַיִם,
וּבְהֵהוּא חוֹבָא אֶתְגָּזַר עֲלֵיכוּ לְאַשְׁתַּעֲבָדָא בְּמִצְרַיִם,
וּלְכַפְּרָא הֵהוּא חוֹבָה דְּזַבִּינְתוֹן לִיה, נָטְרוּ יוֹמָא דְּשַׁבְּתָא, וַיִּשְׁתַּבֵּיך לָכוֹן,
דְּהָא יוֹמָא דְּשַׁבְּתָא, לְקַבְּלִיהָ אִיהוּ.
כְּדִאוֹקִימָנָא בְּרָזָא דְּמַהִימְנוּתָא ... וַיּוֹסֵף שַׁבָּת אֶקְרִי לְתַתָּא, לְקַבֵּיל צְדִיק חֵי
הָעוֹלָמִים, וְאַקְרִי שַׁבָּת לְעִילָא,
וּבְגִין כֵּךְ, כְּתִיב ¹⁶², 'עַל כֵּן צִוָּה ה' אֱלֹהֶיךָ, לַעֲשׂוֹת אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת' ¹⁶³. עַד כֹּאן
לְשׁוֹנוֹ.

¹⁶² דברים, ה' - יד'.

¹⁶³ ותרגום דבריו הקדושים:

בֹּא וְרֵא, כְּתוּב בְּדִבְרֹת בְּמִשְׁנֵה תוֹרָה (דברים, ה' - יד'), 'זָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, וַיִּפְדֶּךָ ה'
אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם, בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֶרַע נְטוּיָה, עַל כֵּן צִוָּה ה' אֱלֹהֶיךָ, לַעֲשׂוֹת אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת'.
כֹּאן, מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ הַתּוֹרָה, סוֹד עֲלִיוֹן,
שְׁהֵרִי, הַצְדִּיק הֵהוּא שְׁנִמְכַר לְעִבְדָּא בְּמִצְרַיִם, וְחָלְלוּ אוֹתוֹ,
כְּנֻגְדוֹ, הוּא 'זְכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת'.
וּמִשּׁוּם כֵּךְ, אָמַר לָהֶם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל,
בְּבִקְשָׁה מִכֶּם, תִּהְיוּ זֹכְרִים אֶת הַצְדִּיק הֵהוּא שְׁנִמְכַר עַל יְדֵכֶם, וְהָיָה עֶבֶד לְמִצְרַיִם, וּבַחֲסָא הֵהוּא נִגְזַר
עֲלֵיכֶם לְהִשְׁתַּעֲבָד בְּמִצְרַיִם,
וּלְכַפֵּר עַל הַחֲסָא הֵהוּא שְׁמִכְרָתֶם אוֹתוֹ, שְׁמַרְוּ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת, וַיִּמְחַל לָכֶם,
שְׁהֵרִי יוֹם הַשַּׁבָּת, הוּא כְּנֻגְדוֹ.
כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ בְּסוֹד הָאֱמוּנָה ... וַיּוֹסֵף נִקְרָא שַׁבָּת לְמַטָּה, כְּנֻגְדָּא צְדִיק חֵי הָעוֹלָמִים, שְׁנִקְרָא שַׁבָּת לְמַעְלָה,

אכן, הדברים ברורים, ולמדנו מהם, גם על השייכות שבין שמירת שבת ליציאת מצרים,

כי על גלות מצרים, שבאה בעבור מכירת יוסף, באה השבת לכפר,

ולכן, צריך לזכור יציאת מצרים בשבת, להבין סיבת מצוותה, והיא כפרת מכירת יוסף". עד כאן דבריו.

ועומק העניין, יתבאר כדלהלן.

כתב הגה"ק רבינו בנימין הכהן ויטלי זיע"א¹⁶⁴ ¹⁶⁵, ששמע "מאדם גדול"¹⁶⁶ - והוא הגה"ק רבינו יהודה הכהן זיע"א¹⁶⁷, שאמר לו משמו של המקובל האלוקי הגה"ק רבינו יהודה חביליו זיע"א¹⁶⁸, שהיה אומר משמו של המקובל האלוקי הגה"ק רבינו משה קורדובירו זיע"א:

"שמתחילת בריאתו של עולם, היו ראויים הימים להיות מ-כ"ח שעות לכל אחד.

ולהיות שהיו ששת ימים שווים, ולא היה להם מושל וקצין,

ביקשו מהקדוש ברוך הוא: שיתן להם, מלך גדול על כולם.

ואמר להם¹⁶⁹ -

רצונכם שאתן לכם יום אחד שיהא לכם מלך?

ומשום כך, כתוב (דברים, ה' - יד'), 'על כן צֹוֹךְ ה' אֱלֹהֶיךָ, לַעֲשׂוֹת אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת'.

¹⁶⁴ בספרו הקדוש "גבול בנימין", (מהדורה חדשה, חלק ב', דרוש ה' - ודרוש שני לשבת הגדול).

¹⁶⁵ חתנו של הגה"ק רבינו משה זכות זיע"א, וחותנו של הגה"ק רבינו ישעיהו מרדכי באסאן זיע"א.

¹⁶⁶ כך הוא תוארו, על ידי רבינו זיע"א.

¹⁶⁷ הגה"ק רבינו אריה יהודה ליב כהן זיע"א, הוציא לאור עולם את כתבי אביו הגה"ק רבינו אפרים הכהן זיע"א, מחבר הספר שו"ת "שער אפרים".

¹⁶⁸ ראש הישיבה בחברון, ותלמידו של הגה"ק רבינו בנימין הלוי זיע"א - שהיה מגורי האר"י (ויש הטוענים שהוא מחבר הספר "חמדת ימים").

¹⁶⁹ היינו:

הקדוש ברוך הוא, השיב לטענתם של ששת ימי המעשה.

צריך שתגדלוהו משלכם, ותתנו לו ד' שעות מכל יום, ובזה יהיה לו שליטה עליכם.

והוא השבת!

שנתנו לו ששת ימי המעשה כל אחד ד' שעות, הרי כד' שעות של יום השבת".
והנה, במאמר הכתוב ¹⁷⁰, "גלמי ראו עיניך, ועל ספרך כלם יכתבו, ימים יצרו, ולו אחד בָּהֶם", יש קרי וכתוב:

הקרי, הוא "ימים יצרו, ולו אחד בָּהֶם",

והכתיב, הוא "ימים יצרו, ולא אחד בָּהֶם".

והנה, ידועים ומפורסמים דברי רשב"י זיע"א ¹⁷¹, שכנסת ישראל היא בן הזוג של השבת, וכדלהלן:

"אמרה שבת לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם -

לכלן יש בן זוג, ולי אין בן זוג.

אמר לה הקדוש ברוך הוא -

כנסת ישראל, היא בן זוגך".

ובעומק העניין, ביאר הגה"ק רבינו בנימין הכהן ויטלי זיע"א ¹⁷², את מאמר הכתוב ¹⁷³, במאמר הכתוב ¹⁷⁴, "גלמי ראו עיניך, ועל ספרך כלם יכתבו, ימים יצרו, ולו אחד בָּהֶם":

"ימים יצרו", כאשר יצר הבורא ית"ש את הימים, בעת בריאת העולם,

"ולא" ¹⁷⁵ אחד בָּהֶם", לא היו ימים שלא היה להם בן זוג.

¹⁷⁰ תהילים, קלט' - טז'.

¹⁷¹ בראשית רבה, פרשה יא', ח'.

¹⁷² בספרו הקדוש "גבול בנימין", (מהדורה חדשה, חלק ב', דרוש ה' - ודרוש שני לשבת הגדול).

¹⁷³ תהילים, קלט' - טז'.

¹⁷⁴ תהילים, קלט' - טז'.

ברם, כאשר ביקשו הימים מלך עליהם, וכל אחד מן הימים תרם ד' שעות מחלקו, ונברא יום השבת,

אזי, "וְלֹא־אֶחָד בָּקָהּם", והיינו, שיום אחד בבריאה - יום השבת, היה ללא בן זוג.

והנה, בעניין הקרי והכתיב הנזכרים לעיל, יעויין בדברי רבותינו ז"ל¹⁷⁷, שדרשו בזה:

"זה יום שבת לישראל".

ובביאור העניין, כתב הגה"ק בעל "באר משה" זיע"א¹⁷⁸:

"היינו, שעל ידי השבת, ניתן צורה בימי החול, כשם שהנשמה נותנת כוח לגוף.

ונתינת הצורה, תלויה בזכירה.

ולכן, הכתיב, הוא "וְלֹא", לפי שאין יום השבת דומה בכלל לשאר ימים, שהם החומר והוא הצורה,

אבל הקרי, הוא "וְלֹא", שעל ידי השבת, יש קשר גם לימי המעשה עמו".

ודבריו הקדושים, יתבארו ויתבררו כמין חומר, על פי דבריו הנזכרים לעיל, של הגה"ק רבינו בנימין הכהן ויטלי זיע"א¹⁷⁹:

"ולכן, הכתיב, הוא "וְלֹא", לפי שאין יום השבת דומה בכלל לשאר ימים, שהם החומר והוא הצורה"¹⁸⁰ : **שכן, יום השבת, לא נוצר כ-ו' ימי המעשה.**

¹⁷⁵ כפי הכתיב שבפסוק.

¹⁷⁶ כפי הקרי שבפסוק.

¹⁷⁷ תנא דבי אליהו, (רבה, פרק א').

¹⁷⁸ בפרשתן, עמודים תקעב'-תקעג'.

¹⁷⁹ בספרו הקדוש "גבול בנימין", (מהדורה חדשה, חלק ב', דרוש ה' - ודרוש שני לשבת הגדול).

¹⁸⁰ לשונו הקדוש של הגה"ק בעל "באר משה" זיע"א.

אבל הקרי, הוא "נלו", שעל ידי השבת, יש קשר גם לימי המעשה עמו" ¹⁸¹ : שכן, כאשר ימי המעשה המליכו את השבת עליהם, ותרמו מחלקם בעבור השבת, אזי השבת היא "הלב המולך על ששת ימי המעשה".

והנה, על מאמר הכתוב בפרשת "תרומה" ¹⁸² , "ידבר אל בני ישראל, ויקחו לי תרומה, מאת כל איש אשר ידבנו לבו, תקחו את תרומתי", כתב "בעל הטורים" זיע"א :

" 'תרומה' - אותיות מ' תורה,

שהתורה שניתנה ל-מ' יום, הוא לאוכלי תרומה ¹⁸³ .

כההיא דאמרינן ¹⁸⁴ , 'לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן, שניה לה לאוכלי תרומה'.

וזהו, ויקחו לי - לשמי ¹⁸⁵ , שכל מי שעוסק בתורה, כאילו לוקח לי,

שאין לו להקדוש ברוך הוא בעולם, אלא ד' אמות של הלכה בלבד ¹⁸⁶ .

והנה, יוסף הצדיק ע"ה, בעת היותו בארץ מצרים, שמר שבת קודש ¹⁸⁷ , ואף עסק בדברי התורה שלימדו אביו ¹⁸⁸ .

ועל כן, שמירת שבת קודש, יחד עם עסק התורה הקדושה, אשר הם בחינת הזיווג של כנסת ישראל ושבת קודש,

וכעין בחינת יוסף הצדיק ע"ה, הגורמת לו לעמוד בראש יב' השבטים אשר נלחמים בקליפת יא' אלופי עשיו ¹⁸⁹ ,

¹⁸¹ לשונו הקדוש של הגה"ק בעל "באר משה" זיע"א.

¹⁸² שמות, כה' - ב'.

¹⁸³ מכילתא דרשב"י, (שמות, יג' - יז' טז' - ד').

¹⁸⁴ מכילתא דרשב"י, (שמות, יג' - יז' טז' - ד').

¹⁸⁵ רש"י, (שמות, כה' - ב').

¹⁸⁶ ברכות, ח' ע"א.

¹⁸⁷ בראשית רבה, פרשה צב', ד'.

¹⁸⁸ "ילקוט שמעוני", (פרשת "וישב", רמז קמו').

היא היא המצלת מגלות אדום, הבאה מבחינת קליפת יא' אלופי עשיו.

ובהעדר קיומם, חלילה וחס, מתגברת הגלות.

ח. על מאמר הכתובים ¹⁹⁰, "מי האיש החכם ויבן את זאת, ואשר דבר פי יהוה אליו - ויגדה, על מה אבדה הארץ, נצתה כמדבר, מבלי עבר. ויאמר יהוה, על עזבם את תורת אשר נתתי לפניכם, ולא שמעו בקולי, ולא הלכו בזה", דרשו רבותינו ז"ל ¹⁹¹ :

"אמר רב יהודה אמר רב -

מאי דכתיב, 'מי האיש החכם ויבן את זאת'?

דבר זה, נשאל לחכמים ולנביאים, ולא פירושוהו,

עד שפירשו הקדוש ברוך הוא בעצמו, דכתיב, 'ויאמר ה', על עזבם את תורת וגו'.

אמר רב יהודה אמר רב -

שאין מברכין בתורה תחילה".

ובביאור עניין "שאין מברכין בתורה תחילה", כתב רבינו ניסים זיע"א ¹⁹² :

"מצאתי במגילת סתרים של הרב רבינו יונה ז"ל ... ודאי עוסקין היו בתורה תמיד,

ולפיכך, היו חכמים ונביאים תמהים, 'על מה אבדה הארץ',

עד שפירשו הקדוש ברוך הוא בעצמו, שהוא יודע מעמקי הלב, שלא היו מברכין בתורה תחילה.

כלומר, שלא היתה התורה חשובה בעיניהם כל כך, שיהא ראוי לברך עליה,

¹⁸⁹ וכמו שנתבאר לעיל באות ו'.

¹⁹⁰ ירמיה, ט', יא' - יב'.

¹⁹¹ נדרים, פא' ע"א.

¹⁹² שם.

שלא היו עוסקים בה לשמה, ומתוך כך היו מזלזלין בברכתה ...

אלו דברי הרב החסיד ז"ל, והם נאים ראויין למי שאמרם".

ובאופן אחר, כתב רבינו הרי"ח הטוב זיע"א¹⁹³ :

"נראה לי בסייעתא דשמיא -

דמצינו, תיקנו שלשה ברכות בכל יום לתורה¹⁹⁴ .

ופירשתי בסייעתא דשמיא, במקום אחר -

ברכה ראשונה, 'אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוְּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה', היא כנגד חלק הסוד,

לכן, נאמר 'קִדְּשָׁנוּ', כי כל קודש הוא בחכמה¹⁹⁵ , וחלק הסוד, הוא בחכמה.

¹⁹³ בספרו הקדוש "בן יהוידע", שם.

¹⁹⁴ היינו:

א. "אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוְּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה",

ב. "וְהַעֲרַב נָא, יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, אֶת דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ וּבְפִיפְיוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיֶה אֲנִיחֵנוּ, וְצִאֲצֵאֵנוּ, וְצִאֲצֵאֵי צִאֲצֵאֵנוּ, וְצִאֲצֵאֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ, וְלוֹמְדֵי תוֹרָתְךָ לְשִׁמְחָה. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, הַמְּלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל",

ג. "אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים, וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, נוֹתֵן הַתּוֹרָה".

¹⁹⁵ במסכת שבת (לא' ע"א), מצינו:

"אמר ריש לקיש -

מאי דכתיב 'וְהָיָה אֱמוּנַת עֲתִידֶיךָ חֶסֶן, יְשׁוּעַת חֻכְמַת וְדַעַת' וגו'?

'אֱמוּנַת', זה סדר זרעים,

'עֲתִידֶיךָ', זה סדר מועד,

'חֶסֶן', זה סדר נשים,

'יְשׁוּעַת', זה סדר נזיקין,

'חֻכְמַת' - זה סדר קדשים,

'וְדַעַת' - זה סדר טהרות.

ואפילו הכי, 'וְרָאָתָה ה' הִיא אוֹצְרוֹ'."

וברכת 'וְהַעֲרַב', כנגד הגירסה של חלק הנגלה,
לכן אומרים, 'בְּפִינוּ וּבְפִיפִיּוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל', כי הגירסה היא בפה.
וברכת 'אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוֹ', כנגד העיון והסברא של חלק הנגלה, אשר בחלק זה ישראל
משתבחים בפי האומות ...
והנה, יש אינם מאמינים בחלק הסוד, ולכן אלו לא ברכו בתורה תחילה, שהיא
ברכה ראשונה אשר היא כנגד חלק הסוד,
ולזה אמר, 'על עזבם את תורתִי', תורת - יו"ד,
כי חלק הסוד, הוא כנגד יו"ד דשם הוי"ה, שהוא סוד חכמה ¹⁹⁶ י".
ובדבריהם הקדושים, הנזכרים לעיל, מצינו ב' טעמים:
א. לביאורו של רבינו יונה, שהביאו הר"ן:
הוא חיסרון באהבת תורה!
שלעולם, למדו תורה, ועסקו בתורה, אך לא היתה בהם "אהבת תורה".
ב. לביאורו של רבינו הרי"ח הטוב זיע"א:
הוא חיסרון, במה שלא הודו בחלק הנסתר שבתורה!
אשר גם הוא, חיסרון באהבת כל חלקי התורה.
והנה, על דבריהם אלו, כתב הגה"ק רבי יצחק בלאזר זיע"א ¹⁹⁷:
ויש לבאר, כי עיקר השאלה היתה, מהיכן באו לחטאים הגדולים - שעל ידם בא
החורבן ¹⁹⁸,

ומבואר:

שסדר "קדשים", הוא בגדר "חכמה".

וכמאמר רבינו זיע"א: "כי כל קודש, הוא בחכמה".

¹⁹⁶ השווה למאמרו של הגה"ק רבי שמעון לביא זיע"א, (בפיט הקדוש "בר יוחאי"):

"בר יוחאי, יו"ד חכמה קדומה, השקפה לקבדו פנימה".

¹⁹⁷ בספרו הקדוש "כוכבי אור", (מאמר ח', מאמר "תבלין התורה - כפרוטגמא חדשה", עמודים יח'-יט').

והלא אמרו חז"ל¹⁹⁹, ברא הקדוש ברוך הוא יצר הרע - ברא לו תורה תבלין,
ותורה בעידנא דעסיק בה, אגוני ומצלי²⁰⁰,
ואם כן, למה לא הגינה עליהם התורה שעסקו בה תמיד, להצילם, שלא יחטאו
בחטאים הגדולים שהביאו עליהם החורבן?
אך חז"ל אמרו²⁰¹: גבי דוד המלך ע"ה, שלפיכך 'וַיִּכְסֶהוּ בַּבִּגְדִים, וְלֹא יָחַם לוֹ'²⁰²,
מפני שביזה את הבגדים, שכרת כנף מעיל שאול במערה, עיין שם,
והיינו, כי בטבע הבגדים להחם הגוף, וזה מתנת השם יתברך,
ומאחר שביזה את הבגדים - לא עשו את פעולתם!
וכן הדבר הזה, התורה הקדושה, היא תבלין ליצר הרע, זוהי סגולה רוחנית,
ומי שהתורה אינה חשובה בעיניו, לא תפעול פעולתה להיות תבלין נגד יצר הרע.
וזהו שאמרו²⁰³, נצחו מוטב, ואם לאו יעסוק בתורה,
נצחו מוטב, ואם לאו יקרא קריאת שמע.
כלומר, ואם לאו, דהיינו שהתורה לא תנצח את היצר הרע,
בוודאי הוא משום שהתורה אינה חשובה בעיניו, כנתבאר לעיל, על כן יקרא
קריאת שמע, [דהיינו, כפרוטגמא חדשה], שיהיו בעיניו דברי תורה כחדשים,
וכנתבאר לעיל,

¹⁹⁸ ואלו הם:

עבודה זרה, גילוי עריות, שפיכות דמים.

(יומא, ט' ע"ב).

¹⁹⁹ קידושין, ל' ע"ב.

²⁰⁰ סוטה, כא' ע"א.

²⁰¹ ברכות, ס' ע"ב.

²⁰² מלכים א', א' - א'.

²⁰³ ברכות, ה' ע"ה.

וכאשר התורה תהיה חשובה בעיניו, ממילא תהיה תבלין ליצר הרע לנצור אורחות חיים".

ויעויין מה שנתבאר לעיל²⁰⁴, בתורתו הקדושה של הגה"ק בעל "באר משה" זיע"א, ותורותיהם משולבות כפתור ופרח. ודוק.

ט. במסכת גיטין²⁰⁵, מצינו למעשה דלהלן:

"מעשה ברבי יהושע בן חנניה, שהלך לכרך גדול שברומי,

אמרו לו, תינןק אחד יש בבית האסורים, יפה עיניים וטוב רואי, וקווצותיו סדורות לו תלתלים.

הלך ועמד על פתח בית האסורים, אמר²⁰⁶, 'מי נתן למשסה יעקב, וישראל לבזזים'?

ענה אותו תינןק, ואמר²⁰⁷, 'הלוא ה' זו חטאנו לו, ולא אבו בדרכיו הלוך, ולא שמעו בתורתו'!

אמר²⁰⁸, מובטחני בו, שמורה הוראה בישראל!

העבודה²⁰⁹, שאיני זו מכאן, עד שאפדנו בכל ממון שפוסקין עליו.

²⁰⁴ באות ב'.

²⁰⁵ נח' ע"ב.

²⁰⁶ ישעיה, מב' - כד'.

"מי נתן למשסה יעקב, וישראל לבזזים, הלוא יהנה זו חטאנו לו, ולא אבו בדרכיו הלוך, ולא שמעו בתורתו".

²⁰⁷ ישעיה, מב' - כד'.

"מי נתן למשסה יעקב, וישראל לבזזים, הלוא יהנה זו חטאנו לו, ולא אבו בדרכיו הלוך, ולא שמעו בתורתו".

²⁰⁸ היינו:

רבי יהושע בן חנניה.

²⁰⁹ היינו:

לשון שבועה.

אמרו, לא זו משם, עד שפדאו בממון הרבה,

ולא היו ימים מועטין, עד שהורה הוראה בישראל.

ומנו ²¹⁰ ?

רבי ישמעאל בן אלישע".

והנה, נחלקו רבותינו הראשונים כמלאכים, מי היה אותו רבי ישמעאל בן אלישע,

האם היה זה, רבי ישמעאל בן אלישע כהן גדול - שהיה מעשרת הרוגי מלכות,

או שמא היה זה רבי ישמעאל בן אלישע, שהיה נכדו.

ויעוין בדברי "בעלי התוספות" ²¹¹, וב"תוספות ר"י החסיד" ²¹² :

הסוברים, שהיה זה רבי ישמעאל בן אלישע, נכדו של רבי ישמעאל בן אלישע

כהן גדול - שהיה מעשרת הרוגי מלכות.

ומאידך, יעוין בדברי רבינו ניסים גאון ²¹³, ובדברי "ספר יוחסין", וכן הוא בדברי

ה"כפתור ופרח" ²¹⁴, וכן הוא דעת רבינו האר"י זיע"א ²¹⁵ :

הסוברים, שהיה זה רבי ישמעאל בן אלישע כהן גדול - שהיה מעשרת הרוגי

מלכות.

ובביאור הנפקא מינא, מי היה אותו רבי ישמעאל בן אלישע, כתב רבינו האר"י

זיע"א ²¹⁶ :

²¹⁰ היינו:

מי הוא אותו התינוק?

²¹¹ יבמות, קד' ע"א. ד"ה "אמר".

מנחות, סד' ע"ב. ד"ה "ארור".

²¹² ברכות, נז' ע"ב.

²¹³ ברכות, נז' ע"ב.

²¹⁴ פ"י.

²¹⁵ בספרו הקדוש "שער הגלגולים", הקדמה לד'.

²¹⁶ בספרו הקדוש "שער הגלגולים", הקדמה לד'.

דהנה, סוד נשמתו של רבי ישמעאל בן אלישע כהן גדול - שהיה מעשרת הרוגי מלכות,

היה, מנשמת יוסף הצדיק, שבא לתקן את חטאו של אדם הראשון.

והנה, בשעה שתיקן יוסף הצדיק את חטאו של אדם הראשון, יצאו מבין אצבעותיו י' טיפין ²¹⁷,

ומחמת שכך, לא היה בו כוח להוציא לאור את נשמות הגרים.

ובכדי לכפר על ההבטה של יוסף הצדיק באשת פוטיפר, שמחמתה יצאו ממנו אותם י' הטיפין -

וכמו כן, בכדי לכפר על כך שהפשיטו אחיו את בגדיו ממנו ²¹⁸,

הפשיט הקיסר את עור פניו של רבי ישמעאל בן אלישע כהן גדול, בעת שהמיתו ²¹⁹ -

שבזה, יש את עניין "הֶפְשָׁטָה", שהפשיטו את עורו, כשם שהפשיטו את בגדיו של יוסף הצדיק,

ויש את עניין הפשטת "הַפְּנִים", כנגד הבטת "הפנים" של יוסף הצדיק.

וכשם שהיה יוסף הצדיק, "יָפָה תֶּאֱרֹךְ וְיִפָּה מְרָאָה" ²²⁰,

אף רבי ישמעאל בן אלישע כהן גדול, היה, "יפה עיניים וטוב רואי, וקווצותיו סדורות לו תלתלים" ²²¹.

וכשם שיוסף הצדיק, נשבה לבין האומות ²²²,

²¹⁷ סוטה, לו' ע"ב.

²¹⁸ בראשית, לז' - כג'.

²¹⁹ עבודה זרה, יא' ע"ב.

²²⁰ בראשית, לט' - ו'.

²²¹ גיטין, נח' ע"ב.

²²² בספר בראשית, פרק לז'.

ובתהילים, קה' - יז'.

אף רבי ישמעאל בן אלישע כהן גדול, נשבה לבין האומות ²²³.

ועל כך, כאשר שאל רבי יהושע בן חנניה את אותו התינוק ²²⁴, "מי נתן למשסה יעקב, וישראל לבזזים?"

הוא נתכווין לרמוז לו, "כי בעוון ניצוצות טיפי הזרע של יוסף, שירדו בקליפות במקום הרגלים, אשר שם הוא סוד המשיסה ברגלים, לכן נשבה בין הגויים".

ועל כך ענה לו אותו התינוק - רבי ישמעאל בן אלישע כהן גדול ²²⁵, "הלוא ה' זו חטאנו לו, ולא אבו בדרכיו הלוך, ולא שמעו בתורתו!"

ובביאור חכמתו של אותו התינוק, שנתפעל ממנה רבי יהושע בן חנניה, נביא בזה ב' פירושים מדברי רבותינו זיע"א, וכדלהלן:

א. כתב גאון עוזינו - הרב חיד"א זיע"א ²²⁶:

דחנה, קיימא לן במסכת כתובות ²²⁷, ש-"אין אדם, לוקה ומשלם",

והיינו, שאדם שקיבל מלקות עבור עונשו, אינו משלם גם תשלומי ממון שהוא חייב.

ולפי זה, תמה רבי יהושע בן חנניה ²²⁸, "מי נתן למשסה יעקב, וישראל לבזזים" -

דהיינו, לאחר שעם ישראל קיבלו מלקות, המכנים בשם "משסה",

²²³ גיטין, נח' ע"ב.

²²⁴ ישעיה, מב' - כד'.

"מי נתן למשסה יעקב, וישראל לבזזים, הלוא יהנה זו חטאנו לו, ולא אבו בדרכיו הלוך, ולא שמעו בתורתו".

²²⁵ ישעיה, מב' - כד'.

"מי נתן למשסה יעקב, וישראל לבזזים, הלוא יהנה זו חטאנו לו, ולא אבו בדרכיו הלוך, ולא שמעו בתורתו".

²²⁶ בספרו הקדוש "צוארי שלל" (הפטר פרשת "דברים", אות ב').

²²⁷ לב' ע"א.

²²⁸ ישעיה, מב' - כד'.

"מי נתן למשסה יעקב, וישראל לבזזים, הלוא יהנה זו חטאנו לו, ולא אבו בדרכיו הלוך, ולא שמעו בתורתו".

מפני מה, עם ישראל שילמו גם בממונם, וכמו שנאמר "לְבַזִּים"?

ועל כך ענה לו אותו התינוק - רבי ישמעאל בן אלישע ²²⁹ -

"הֲלוֹא ה' זֶה חָטְאוֹנוּ לוֹ" - אנחנו עצמינו חטאנו ל-ה',

וְלֹא אָבוּ בְּדַרְכֵּי הַלֹּךְ, וְלֹא שָׁמְעוּ בְּתוֹרָתוֹ" - אלו אבותינו,

ועל כן, אבותינו קיבלו את המלקות על חטאיהם, בזה שגרשו אותם מעל אדמתם,

ואנחנו משלמים ממון על חטאינו.

ב. כתב הגה"ק רבי אליהו שיק זיע"א ²³⁰ :

דהנה, יש להקשות, מה אכפת לנו שהיה אותו התינוק - רבי ישמעאל בן אלישע,

"יפה עיניים וטוב רואי, וקווצותיו סדורות לו תלתלים",

וכי אם הוא לא היה כך, לא היה צריך רבי יהושע בן חנניה לפדותו?

אלא, דהנה קיימא לן במסכת סנהדרין ²³¹, "אפילו בשעת הסכנה, לא ישנה אדם

את עצמו מן הרבנות שלו",

והיינו, שגם בשעת הסכנה, צריך האדם להלך בבגדי תפארתו,

ודין זה, נלמד מ-חנניה מישאל ועזריה, שבשעה שהלכו לכבשן האש, הלכו

בבגדי תפארתם ²³².

ואם כן, כששמע רבי יהושע בן חנניה, שאותו התינוק - רבי ישמעאל בן אלישע,

"יפה עיניים וטוב רואי, וקווצותיו סדורות לו תלתלים",

הוא הבין, שאותו תינוק הוא תלמיד חכם, באשר הוא לא משנה את בגדי

תפארתו,

²²⁹ ישעיה, מב' - כד'.

"מי נתן למשסה יעקב, וישראל לבזים, הלא יהוה זה חטאנו לו, ולא אבו בדרכיו הלוך, ולא שמעו בתורתו".

²³⁰ בספרו הקדוש "עין אליהו" (על ספר "עין יעקב". גיטין, נח' ע"ב. ד"ה "מעשה").

²³¹ צב' ע"ב.

²³² דניאל, ג' - כא'.

ולפיכך, הוא הלך לבקרו.

וכשהגיע לבקרו, שאלו רבי יהושע בן חנניה ²³³, "מי נתן למשסה יעקב, וישראל לבזזים" -

דהיינו, עם ישראל, שעסקו בתורה והם תלמידי חכמים,

מפני מה, הם ניתנו "למשסה" ו-"לבזזים"?

ועל כך ענה לו אותו התינוק - רבי ישמעאל בן אלישע ²³⁴ -

"הלוא ה' זו חטאנו לו, ולא אבו בדרכיו הלוך, ולא שמעו בתורתו",

והיינו, כשם שבבית המקדש הראשון, היו ג' עבירות חמורות - עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים ²³⁵, למרות שעסקו בתורה ²³⁶,

כך בית המקדש השני, שהיתה בו שנאת חנם ²³⁷ - השקולה כנגד אותם ג' עבירות החמורות, נחרב, למרות שעסקו בתורה.

ולאור המתבאר במאמר זה, נראה:

שמחמת שהיה רבי ישמעאל בן אלישע כהן גדול, גלגול של יוסף הצדיק ע"ה, הוא ידע היטב את סוד עניין הגלות והגאולה, הזקוקה ליוסף הצדיק ע"ה ²³⁸,

ובפרט, בעת התגבר כוחו של יוסף הצדיק ע"ה, על ידי לימוד התורה הקדושה בשלימות סודה ועניינה ²³⁹,

²³³ ישעיה, מב' - כד'.

"מי נתן למשסה יעקב, וישראל לבזזים, הלוא יהנה זו חטאנו לו, ולא אבו בדרכיו הלוך, ולא שמעו בתורתו".

²³⁴ ישעיה, מב' - כד'.

"מי נתן למשסה יעקב, וישראל לבזזים, הלוא יהנה זו חטאנו לו, ולא אבו בדרכיו הלוך, ולא שמעו בתורתו".

²³⁵ יומא, ט' ע"ב.

²³⁶ שכן, פסוק זה, נאמר בחורבן בית המקדש הראשון.

²³⁷ יומא, ט' ע"ב.

²³⁸ וכמו שנתבאר לעיל באותיות ו'-ז'.

אשר בכך, מתעוררת זכותו של יוסף הצדיק ע"ה, העומד בראש יב' השבטים, להילחם כנגד קליפת יא' אלופי עשיו.²⁴⁰

ועל כן, בתשובתו לרבי יהושע בן חנניה, הוא הדגיש, שמחמת שהתורה הקדושה לא היה צפונה בהם, אזי, לא היה בכוחה את סגולת ההצלה, וחלילה וחס, גברה ידם של שונאים, זרעו אחריו של עשיו הרשע. ודוק.

ל. על מאמר הכתוב בפרשת "תצווה"²⁴¹, "וַיֹּאמֶר ה' אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיִּקְחוּ אֵלֶיהָ, שָׁמֶן זֵית זָךְ, כֶּתִית לַמָּאֹר, לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד", כתב רבינו ה"אור החיים" הקדוש זיע"א:

"רמז, יתבאר הכתוב - על דרך מאמר, הובא בספר זוהר חדש²⁴², כי ד' גליות של ישראל²⁴³, כל אחד מהם נגאלו ממנו בזכות אחד²⁴⁴,

גלות הראשון, נגאלו בזכות אברהם אבינו עליו השלום,

ב', נגאלו בזכות יצחק,

ג', בזכות יעקב,

וה-ד', תלוי בזכות משה.

²³⁹ וכמו שנתבאר לעיל באות ז'.

²⁴⁰ וכמו שנתבאר לעיל באות ו'.

²⁴¹ שמות, כז' - כ'.

²⁴² בראשית, דף ח' ע"א.

²⁴³ ארבעת הגליות, הם:

בבל, מדי, יון, אדום.

ויעויין עוד, במדרש (בראשית רבה, פרשה מד', יז'), על הפסוק (בראשית, טו' - יב'), "וַיְהִי הַשֶּׁמֶשׁ לְבֹא, וְיִתְרַדְמָה נֶפֶלָה עַל אֲבָרָם, וַהֲנֵה אֵימָה חֲשֵׁכָה גְדֹלָה נִפְלֶת עָלָיו", מה שדרשו בזה.

²⁴⁴ היינו:

בזכות אחד מן האבות הקדושים.

ולזה נתארך הגלות, כי כל עוד שאין עוסקים בתורה ובמצוות, אין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה.

וזה הוא שרמז הכתוב כאן, באומרו, 'וְאַתָּה תִּצְנֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל', על דרך 'כי מְלַאכְיוֹ יִצְנֶה'²⁴⁵,

או, על דרך אומרים ז"ל²⁴⁶, 'אין צו אלא מלכות', כי הוא ימלוך עלינו לעתיד,

ותנאי הוא הדבר, שיעסקו ישראל בתורה.

וזה הוא אומרו, 'וַיִּקְחוּ אֱלִיף שָׁמֶן זֵית זָךְ' -

ירמוז אל התורה שנמשלה לשמן, מה השמן מאיר לעולם, כך התורה ...

ודקדק לומר, 'זָךְ' -

שצריכין לעסוק בתורה לשמה בלי שמרים, שהם לקנתר חלילה וחס, או להתגדל וכדומה, אלה הם שמריה.

ואמר עוד 'כִּתִּית' -

פירוש, שצריכין לעסוק בתורה ולכתת גופם וכוחם,

על דרך אומרו²⁴⁷, 'זֹאת הַתּוֹרָה אֲדָם כִּי יָמוּת'²⁴⁸ יי, וכו'.

וביאר דבריו הקדושים, כך הם, דהנה, כתב ה"זוהר הקדוש"²⁴⁹:

"ר' יוסי בן חלפתא, הנה יתיב קמיה דר' יצחק,

²⁴⁵ תהילים, צא' - יא'.

²⁴⁶ יעוין בספר שמואל (א', יג' - יד'):

"ועתה ממלכתך לא תקום, בקש יהוה לו איש כלבבו, ויצוהו יהוה לגיד על עמו, כי לא שמרת את אשר צוה יהוה".

ומבואר שם:

שלשון "צו", פירושו "מלכות".

²⁴⁷ במדבר, יט' - יד'.

²⁴⁸ ברכות, סג' ע"ב.

²⁴⁹ "זוהר חדש", דף ח'.

אמר ליה, מידי שמייע ליה למר, על מה אתאךך יומא דמשיחא מן גלותא דא?
אמר ליה, לא אתאךך, אלא, על ביטול אורייתא!
דהכי שמענא מרב המנונא סבא, תלתא גליות גלו ישראל, וחזרו בזכותהון דתלתא
אבות,
וגלותא רביעאה, בזכותא דמשה יתחזרון!
תא ואחזי לך, לא איתגלו ישראל אלא על ביטול תורה,
שנאמר²⁵⁰, 'ויאמר ה' על עזבם את תורתי'.
אמר הקדוש ברוך הוא, בגליות הראשונות, חזרו בזכות אברהם יצחק ויעקב,
עכשיו, הם חטאו בתורה שנתתי למשה, ונקראת על שמו,
שנאמר²⁵¹, 'זכרו תורת משה עבדי',
כד יתובין ויתעסקון בתורתו, בזכות משה אני גואלם.
על כן נאמר בתורה²⁵², 'תורה צוה לנו משה', כדי לשמרה ולעסוק בה,
ואם לאו, 'מורשה קהלת יעקב' -
'מורשה', דא מספנותא הוא,
כמה דאיתא אומר²⁵³, 'ה' מוריש ומעשיר' -
מלמד, דלא איתא מספנותא לברתיה דיעקב, אלא, על דלא אתעסקו בפיקודין
דאורייתא"²⁵⁴.

²⁵⁰ ירמיה, ט' - יב'.

²⁵¹ מלאכי, ג' - כב'.

²⁵² דברים, לג' - ד'.

²⁵³ שמואל א', ב' - ז'.

²⁵⁴ ותרגום דבריו הקדושים, כך הם:

רבי יוסי בן חלפתא, היה יושב לפני רבי יצחק,

אמר לו, דבר שמוע לו למר, על מה התאךך יום המשיח מהגלות הזו?

והנה, הגדרת "עם בטלנים מן התורה", אינה בטלה מן התורה כלל ועיקר, חלילה
וחס,

שכן, בהעדר דברי תורה, אין קיום לעולם.

אלא, הגדרת "עם בטלנים מן התורה", הינה לימוד תורה, אשר אין בו בחינת
"יִצְפֹּן לַיִשְׂרָאֵל תּוֹשִׁיָּה" ²⁵⁵,

והיינו, לימוד שאינו עושה את האדם "ישר" ²⁵⁶, ואינו משמש כ-"תבלין"
המציל מן היצר הרע ²⁵⁷.

ועם שכזה, "אין משה חפץ לגאול",

אמר לו, לא התארך אלא על בטול תורה!

שכך שמעתי מרב המנוגא סבא, שלש גליות גלו ישראל, וחקרו בזכותם של שלשה אבות,

ובגלות הרביעית, חקרו בזכות משה!

בא ואראה לך, לא גלו ישראל אלא על בטול תורה,

שנאמר (ירמיה, ט' - יב'), 'ויאמר ה' על עֲזָבְם אֶת תּוֹרָתִי'.

אמר הקדוש ברוך הוא, בגליות הראשונות, חקרו בזכות אברהם יצחק ויעקב,

עקשיו, הם חטאו בתורה שנתתי למשה, ונקראת על שמו,

שנאמר (מלאכי, ג' - כב'), 'זכרו תורת משה עבדי',

כשישובו ויתעסקו בתורתו, בזכות משה אני גואלם.

על כן נאמר בתורה (דברים, לג' - ד'), 'תורה צוה לנו משה', כדי לשמרה ולעסוק בה,

ואם לאו, 'מורשה קהלת יעקב' -

'מורשה', זוהי העניות,

כמו שנאמר (שמואל א', ב' - ז'), 'ה' מוריש ומעשיר'.

מלמד, שלא באה עניות לבת יעקב, אלא, על שלא התעסקו במצוות התורה.

²⁵⁵ משלי, ב' - ז'.

²⁵⁶ וכמו שנתבאר לעיל באות ב'.

²⁵⁷ וכמו שנתבאר לעיל באות ח'.

שכן, משה רע"ה, בגאולתו, ממשיך את רצונו ומורשתו של יוסף הצדיק ע"ה, ובבחינת "ויקח משה את עצמות יוסף עמו"²⁵⁸,

ומורשתו של יוסף הצדיק ע"ה, היא, הכנעת קליפת יא' אלופי עשיו²⁵⁹, על ידי שמירת שבת קודש המשולבת יחד עם עסק התורה הקדושה²⁶⁰, בדרך המבוארת במאמר זה²⁶¹.

ודבר זה, הודיענו משה רע"ה, בפרשתן - באומרו²⁶², "פנו לקכם צפנה", להורות לנו, את סיבת החורבן ותיקונו.

ובוודאי, שכאשר נתחזק בעניין זה, נזכה לראות בבניין בית קודשינו ותפארתינו. יתן ה' יתברך, ונזכה לזה. אמן.

²⁵⁸ שמות, יג' - יט'.

²⁵⁹ וכמו שנתבאר לעיל באות ו'.

²⁶⁰ וכמו שנתבאר לעיל באות ז'.

²⁶¹ וכמו שנתבאר לעיל באות ב', ובאותיות ח'-ט'.

²⁶² דברים, ב' - ג'.

"וְצַתַּתִּי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְחוֹמֹתַי יָד וְשֵׁם"

- הגה"ק רבי רפאל משה אלבאז בן רבי שמואל זיע"א
- הגה"צ רבי דוד מסעוד עובדיה בן אסתר זיע"א
- הגה"צ רבי חיים וואלקין בן צביה זיע"א
- הגה"צ רבי משה איבגי בן אסתר זיע"א
- רבי אברהם איבגי בר רחמה זצ"ל
- רבי שלום איבגי בר רחמה זצ"ל
- צורי (צורישדי) גניש ז"ל בן יולנדה תחי'
- אפרים (אפי) ביתן בן קונפיטה ז"ל
- משה חיון בר קוקה ז"ל
- דב לוסטרניק בר אביבה ז"ל

~~~

- הצדקת מזל טוב אלבאז (לבית סודרי) בת רבקה ע"ה
- הצדקת מרים רמו עובדיה בת אסתר ע"ה
- הצדקת ברוריה מויאל בת חוה ע"ה
- זוהרה פרץ (לבית כהן) בת רחל ע"ה
- מזל טוב סיגלר (לבית עובדיה) בת זוהרה ע"ה
- רחל עמוס (לבית מלכה) בת אסתרליה ע"ה
- רבקה סימוני ע"ה (לבית איבגי) בת הרבנית שרה שתחי'
- אליס חוה עישה לוי (לבית סיבוגי) בת גרסיה ע"ה
- אריקה ביננבאוס ע"ה (לבית פינקסוביץ) בת יוסף וברטה שיחי'
- חנה אילוז בת פרחא ע"ה
- איילה בת נעמי ע"ה

לעילוי נשמתם הטהורה

של הקדושים אשר נרצחו על קידוש ה'

בחג "שמחת-תורה" תשפ"ד